

LES GALERES CATALANES PEL RETORN A ROMA DE GREGORI XI EN 1376

Després d'uns setanta anys d'haver Clement V traslladat la cort papal de Roma a Avinyó, decidia Gregori XI, en 1376, retornar-la per sempre més a la ciutat eterna. El papa no podia portar a terme aquesta bella decisió sense l'ajut d'alguns Estats amb els quals estava en bones relacions d'amistat i per ço el demanà a algunes ciutats mediterrànies i a alguns regnes, com el de Nàpols i el d'Aragó.

A aquest fet, que havia de tenir tan transcendents conseqüències, dedicaren no poques pàgines els cronistes contemporanis, quasi tots italians, i els historiadors, i sobretot els autors de dues excel·lents monografies, aparegudes quasi a un mateix temps (1). Però cap dels investigadors, ni àdhuc els dos darrers esmentats, pogueren aprofitar els nombrosos documents que sobre aquest tema ja hom podia suposar existirien en el nostre riquíssim Arxiu de la Corona d'Aragó. Tampoc el sempre tan ben documentat Zurita tocà per res aquest punt (2).

Tot revisant nosaltres en el susdit arxiu la documentació que ja de temps teníem recollida sobre el Gran Mestre Heredia, qui, com direm, juga en aquest afer un paper importantíssim, ens haguérem de fixar en el gran nombre de cartes, quasi reunides en el registre núm. 1.743, sobre l'armament de les galeres que el rei Pere III devia enviar al Papa Gregori XI pel retorn d'aquest a Roma. I no poguérem resistir la temptació de publicar-les resumides i ordenades, completant naturalment la col·lecció amb les altres cartes, que necessàriament trobaríem en altres registres del mateix Arxiu (3).

(1) KIRSCH, J. P., *Diee Rückkehr der Päpste Urban V und Gregor XI von Avignon nach Rom*, Paderborn, 1898, LXII-330 pàgs.—MIRÓ, L., *La politique pontificale et le retour du Saint-Siège a Rome en 1376*, Paris, 1899, 199 pàgs.

(2) Encara és més estrany que tampoc en parli Bofarull en la seva *Historia crítica*, puix precisament recorda, al vol. IV, p. 586, el retorn de Gregori XI a Roma, dient que sortí d'Avinyó "con algunas galeras".

(3) Si hé no havem regirat tota la bibliografia que fóra del cas, creiem que pot donar-se com inèdita aquesta correspondència. Ni Zurita ni Bofarull parlen d'aquest afer. Tampoc parlen de les nostres galeres A. de Capmany, *Memorias históricas sobre la marina, comercio y arte de la antigua ciudad de Barcelona*; ni F. de Bofarull en el tractat especial: *Antigua marina catalana*, Barcelona, 1898. Les dues interessants lletres del nostre apèndix, n. 16 a b, no es troben entre els *Documentos per a la cultura catalana migeval* de Rubió i Lluch. Darrerament, en corregir les proves d'aquest article, havem fullejat ràpidament el volum recentment publicat per la INSTITUCIÓ PATXOR i premiat per l'"Academia de Buenas Letras" de Barcelona: *Johan I d'Aragó*, per JOSEP M. ROCA, Barcelona, 1929, 472 pàgs. Tampoc hi havem vist cap referència al nostre tema.

Malauradament la nostra recerca s'hagué d'allargar molt més del que volíem i encara, si haguéssim intentat exhaurir el tema, s'hauria hagut d'allargar molt més. Potser no era necessari. Precisament, el més important resultat d'aquest modest treball podria ésser, sens dubte, el provar una vegada més l'abundor, la riquesa de documentació estotjada en el nostre Arxiu.

Per a comprendre millor la correspondència que anem a transcriure no estarà de més recordar la situació política de la Santa Seu i del regne d'Aragó l'any susdit (4).

L'Estat pontifical ocupava el centre de la península italiana i no podia menys de tenir relacions amb els veïns Estats, que sovint veieren amb mals ulls l'expandiment del territori papal. Al 1375 eren els florentins els més envejosos del poder temporal de l'Església i saberen aprofitar-se del malcontentament dels súbdits del papa a causa de l'absència d'aquest de la seva metròpoli romana, per a fer-li una guerra deslleial, invocant greuges que en el fons no tenien cap importància. Deixant de banda les intrigues, les negociacions diplomàtiques de Florència per a crear una unió d'Estats italians contra la Santa Seu, que hom pot veure en *Mirot*, constatem només aquests dos aspectes: 1. A Roma i als Estats pontificis d'Itàlia existia, com havem dit, un gran descontentament per l'absència del papa, augmentat fàcilment, com es comprèn, pel procedir dels administradors de les rendes i tributs, en la seva major part estrangers. Florència afavorí per tots els medis aquest estat d'incipient rebel·lió, pretextant voler lliurar-los de la tirania estrangera i fent-los veure l'abandó en què els tenia el papa. — 2. Quan veié la ferma decisió del pontífex de retornar a la ciutat eterna féu tot el possible per impedir-ho, incitant aquells Estats a la revolta, puix prou comprenia que, amb el papa a Roma, la seva propaganda quedaria sense fonament. Gregori XI havia anunciat als romans la seva intenció de traslladar-se a Itàlia en 1375, mes es veié obligat a retardar la sortida fins el 1376. Florència, aprofitant-se d'això, activà la seva propaganda revolucionària de tal manera que el papa als primers mesos de l'any 1376 cità els florentins a comparèixer davant seu a Avinyó i donà contra ells una sentència pública, verament terrible. Interdicte, confiscació dels béns, prohibició general de comerciar amb els florentins, etcètera. etc. (5).

D'altra banda a Avinyó Gregori XI havia de comptar pel seu projecte de deixar aquesta ciutat amb l'oposició aferrissada, no solament de bona part de la seva Cort, especialment dels cardenals, quasi tots francesos, sinó també, i sobretot, de la casa reial de França.

(4) La situació política de la Santa Seu es troba detalladament exposada en la monografia citada de *Mirot*, de la qual prenem aquestes notes.

(5) *Mirot*, l. c., pp. 86-87.

Pere III, el rei d'Aragó, si bé estava en pau amb tots els Estats, tenia pendents aquestes tres qüestions un xic delicades.

1. L'illa de Sardenya, que la corona catalano-aragonesa tenia en feu de la Santa Seu, no estava mai segura de sublevacions més o menys importants, des de la rebel·lió del famós jutge d'Arborea.

2. Pere III pretenia el domini absolut sobre algunes terres de la frontera aragonesa-castellana de les Ordes de Santiago i Calatrava i no podia comptar de segur amb l'amistat d'Enric II de Castella, l'antic comte de Trastámara.

3. La més delicada de totes les qüestions era, però, a principis del 1376, la renovació del llarg plet per la corona de Mallorca. El rei cerimoniós, conès sabut, en 1343 (6), després d'un llarg procés, desposseí, a la força, d'aquella corona el seu últim rei Jaume II, el dissortat, qui morí en la batalla (7). El fill d'aquest, després d'haver passat alguns anys presoner del seu oncle el rei Pere d'Aragó, volgué reconquerir el regne del seu pare, finant tràgicament a Castella en febrer de 1375; deixant, però, en testament tots els seus discutits drets a la seva germana marquesa vidua de Montferrat. El duc d'Anjou, germà del rei de França Carles IV, buscava, feia temps, una corona, petita o gran i fos allà on fos, i aviat entrà amb tractes amb la susdita marquesa perquè li traspassés o vengués els seus drets imaginaris. Diem imaginaris perquè Jaume I, el Conqueridor, el fundador del regne de Mallorca, en deixar-lo al seu fill segon, en testament, hi posà com a condició que les dones quedaven excloses de la successió per tal que mai no anés a parar a adversaris de la casa d'Aragó. Per altra part, la marquesa de Montferrat havia renunciat solemnement i davant del papa a tots els drets, acceptant, en contraure matrimoni, la dot de 50.000 florins del rei Pere III (8). Però el duc d'Anjou, polític astut i d'una ambició sense límits, amb aquells drets en tenia prou per a reclamar aquella perduda corona (9). Entre els aliats amb qui devia comptar per fer la guerra al d'Aragó hi havia Enric de Castella.

(6) Vegeu LECOY DE LA MARCHE, *Les relations politiques de la France avec le royaume de Majorque*, París, 1892, vol. II, pp. 111-114.

(7) En la batalla de Lluchmajor, el 25 d'agost de 1349. — LECOY, *l. c.*, II, p. 163.

(8) Cf. LECOY, *l. c.*, pp. 205-206. Document de la renúncia de (la marquesa) Isabel de Mallorca, pp. 360-364.

(9) Es curiosa la posició de Lecoy en tocar aquest punt. Al vol. I, p. 102, deia parlant de les particions del regne que Jaume, el Conqueridor, féu en vida: "il peut sembler étrange a des lecteurs français habitués a voir l'ainé de leurs souverains heriter de plein droit de la monarchie tout entière...". Es a dir que a França no era admissible que un rei repartís o deixés el seu regne a qui volgués. En canvi el mateix Lecoy, p. 112, diu, encarrant-se amb Jaume I perquè posà algunes condicions al seu repartiment: "Et puis, au fond, jusqu'à quel point un souverain, quelque puissant qu'il fût, était il en droit d'engager l'avenir? Jacques I n'ignorait pas que les rois qui lui succéderaient jouiraient, comme lui, d'agir a leur gre, d'instituer leur heritier, de partager, a la rigueur, leur heritage; il le faisait bien lui!" Tot això per a justificar els drets imaginaris de la marquesa de Montferrat i de retop els més imaginaris del duc d'Anjou. Per ço afegeix a vol. II, p. 203: "mais les titulaires sucesifs, agissant dans l'exercice de leur souveraineté avaient au contraire (de

EL REI PERE III I LES NEGOCIACIONS (10)

Pos després d'haver-se celebrat el contracte entre la marquesa de Montferrat i el duc d'Anjou en tenia coneixement Pere III per mitjà del Castellà d'Amposta. Aquest, en una carta del 22 de setembre al rei aragonès, exposaria l'assumpte com a molt greu i li aconsellaria que enfortís les fronteres del Rosselló i enviés ambaixadors al papa i al rei de França. Pere, de moment, convençut del seu dret, donà poca importància al susdit contracte (11), però aviat s'adonà de la conveniència de seguir els consells del Castellà i al 15 d'octubre ja escrivia a aquest notificant-li que, escoltant el seu parer, trametia per missatgers al rei de França mossèn Gilabert de Cruilles i micer Bn. dez Pont (12).

Poc després enviava també el rei, per aquest i altres afers, ambaixada al papa, presidida per Berenguer de Cruilles (13).

Ambdues ambaixades es trobaren a França en gener de 1376 (14) i de retorn al mes de març. Carles IV, el rei de França, aconsellava que l'assumpte es posés en mans del Pontífex, al qual ambdues parts litigants devien trametre ambaixadors el primer de maig (15). Gregori XI demanava

Jaume I) stipulé dans leurs testaments que les femmes heriteraient de la couronne a defaut des mâles." Però, és que creia Lecoy que a Aragó la successió del regne depenia, sense limitacions, de la voluntat del monarca? De cap manera era això veritat. Lecoy mateix fa prou bé notar la forta oposició que trobà Jaume I entre els seus en voler fer l'arbitrària repartició del seu regne. Catalunya tenia drets indiscutibles sobre Mallorca i sobre el Rosselló i, si bé de mala gana acceptà la creació d'aquell regne, no podia renunciar als pocs drets que sobre ell li deixava el testament del Conqueridor. Els reis de Mallorca no podien, doncs, tenir el dret de cedir aquella illa a qui els plagués, a un enemic de la casa d'Aragó.

(10) Només toquem aquí els punts principals de les negociacions, que es trobaran més detallades en l'*Apèndix documental*.

(11) En aquesta data contestava el rei al Castellà: "recebimos vra. letra escrita en Avinyon a xxii. del present mes, a la qual vos respondemos: primeramente a lo que nos feytes saber que vos sodes certificado que'l duch d'Anjou ha comprado el dreyto que la marquesa entienda haver en el regno de Mallorques e en los condados de Rossellon e de Cerdanya con condicion si al rey de Francia place, vos dezimos que en esto damos poco, porque la dca. marquesa no havia, ne ha, ne puede haver ningun derecho en los dcos. regnos e condados. E asi, pus non lo ha, non lo ha podido vender." Reg. 1357, f. 143-144.

(12) "sobre'l feyto de la marquesa de Muntferrat, segun nos havyades consellado, embiamos nros. missageros al rey de França, mossen Gelabert de Cruilles e micer Bn. dez Pont, según ellos vos recontaran." Reg. 1240, f. 179.

(13) El 4 de desembre. Reg. 1240, f. 188 v. Té raó Lecoy en dir (vol. II, p. 222, nota 5): "Zurita qui nomme simplement cette ambassade, le nomme Berenger de Cruyllas (IV, 369). Les documents originaux l'appellent toujours Gelabert." En efecte, l'ambaixador enviat per la qüestió d'Anjou fou sempre Gilabert. La confusió o imprecisió de Zurita fou deguda a que al mateix temps era enviada una altra ambaixada al papa, presidida per Berenguer de Cruilles.

(14) El 10 de gener. Reg. 1093, f. 56. Però el 20 de març el rei deia al governador de Catalunya que fes anar tot seguit cap a Montçó els seus ambaixadors, els quals havien arribat de França, i que els pagués els mil francs que havien gastat de més. Reg. 1092, f. 194.

(15) Carta del 27 de març. Reg. 1251, f. 104 v. — Cf. la publicada per Lecoy, II, 400.

ajuda al rei d'Aragó pel seu projectat retorn a Roma i també contra els florentins. Pere III, qui es trobava a Lleida, de camí cap a les Corts de Montçó, acordà amb alguns del seu consell (Cf. n. 4) tornar-li resposta pel mateix Berenguer de Cruilles (n. 1 a), lliurant-li uns capítols (n. 1 b), en els quals podem veure el viu afany del rei en voler complaure al pontífex, àrbitre de la delicada qüestió del duc d'Anjou. Si bé en aquests capítols no hi consta, amb seguretat, que el rei, de paraula, ja deuria insinuar al seu ambaixador que estava disposat a oferir a Gregori XI, pel projectat viatge, 10 galeres, tal com havia fet amb el papa Urbà en 1371, en deixar aquest la ciutat eterna.

Mentre es preparaven aquestes ambaixades i ja estaven de camí, es creuaren algunes lletres entre el papa d'una part i l'infant Joan i el rei Pere de l'altra (n. 3) El papa urgia el socors contra els florentins els quals havia citat a comparèixer davant la seva Cúria, el 31 de març, per a respondre d'algunes greus acusacions. La sentència, com havem dit, fou terrible. El papa promulgà una butlla que devia ésser publicada a tots els Estats cristians. El rei Pere i l'infant Joan la trobaren massa cruel i de primer no la deixaren publicar (n. 36 b); després el rei, amb el consell de les Corts, en permeté la publicació, però no que es complissin algunes de les seves clàusules, aquelles que ferien els florentins innocents qui ja estaven establerts en el seu regne abans del conflicte entre el Pontificat i Florència, puix, com diu el rei, qui en aquest cas es mostra més humanitari del que generalment apareix en la Història, "seria contra Deu a justícia" (n. 36, c, d).

La principal demanda del papa era, però, la de les 10 galeres, i, per a obligar més el rei, li feia dir oficiosament que no partiria d'Avinyó sense haver arreglat a honor seva el conflicte amb el duc d'Anjou, promesa que el rei farà recordar més tard, en veure que les negociacions no portaven a res (Cf. n. 41).

Berenguer de Cruilles prometé, és cert, les 10 galeres al papa i al 15 de maig l'infant Joan i el seu pare ja rebien lletres papals sollicitant les hi preparessin (n. 6) per tot el mes de juny.

Les Corts de Montçó, a petició del rei, acordaren concedir-li 50.000 florins per a la dita armada, a repartir en aquesta forma: Mallorca pagaria 3.000 florins, València 10.600, Aragó 12.400 i Catalunya 24.000. Així ho comunicava el rei Pere a l'infant Joan, el 25 de maig, en una llarga carta (Reg. 1.404, f. 129-131), en la qual encarregava a aquest l'afer de l'armada. Les deu galeres devien ésser: les dues que tenia N'Averçó a Sardenya i que estaven per arribar a Barcelona; una de N'Angla (o Joan Çalangla), la qual havia portat els missatgers a Avinyó; una de P. Bn. de Mallorca; altra que devia armar-se aci; dues a armar a Barcelona, la que havia servit pel papa Urbà, i la Santa Maria; tres a armar a València de les quatre que allí hi

havia. Li encomanava que es fessin 4.000 quintars de pa, 1.600 a València i 1.600 a Barcelona i que es parés "taula de acordar" a Barcelona i Tortosa. Per a reunir la xurma necessària el rei havia "guiats e assegurats en nostra fe reyal tots e sengles de qualque estament qui en la dita armada se acordaran e en aquella iran de tots e sengles crims e exceses que hagem comeses... exceptats..." (6 juny, id. fol. 132 v.).

Les galeres es devien armar, operació llarga i costosa, en ben poc temps a Barcelona, València i Mallorca. Per al comandament de l'armada el rei fa revenir d'Avinyó (16) el capità general de totes les seves mars, Gilabert de Cruilles, creient que el nombre de les galeres era massa petit per a oferir-lo al seu almirall, el comte de Cardona; però aquest, en saber-ho, sollicita poder menar-les ell, fent valer les seves prerrogatives (17). Potser fou un xic arbitrària la conducta del monarca en aquest punt. El dia 25 de maig escrivia a Cruilles ordenant-li retornés d'Avinyó (n. 9 b) i en canvi l'endemà ja deia al comte (n. 10) que, sabent desitja menar les galeres, vagi a trobar-lo i així deixà passar temps sense advertir d'aquest seu intent ni al seu fill, ni al més interessat, Gilabert de Cruilles qui, efectivament, retornà d'Avinyó i arribà a Barcelona amb la il·lusió de gaudir de tan grau honor. Trist desengany! tot just arribat a la ciutat comtal s'assabenta que el rei havia encarregat l'afer de les galeres a l'almirall. El mateix rei ho comunicava l'11 de juny al seu primogènit (n. 19). Aquest, desolat, vol aconsolar al de Cruilles (n. 21 b) i en altra lletra demana al seu pare que no li faci un tal afront (n. 21 a). La lletra és de tons tan vius que a l'acabament prega al seu pare que la faci cremar en la seva presència, després de llegida.

El rei es veu que, sia per interès, sia per la seva honor (sembla que aquest sentiment era molt viu en aquest monarca bon xic cruel i egoista) s'havia entusiasmat amb l'armada a enviar al pontífex i pensà de trametre-li no sols deu sinó quinze galeres i fins projectà que hi pugés com a legat reial el seu fill segon, l'infant Martí; cosa de la qual el dissuadi el consell apassionat del seu primogènit (n. 14 c).

Per sort d'En Cruilles pocs dies després, el 16 de juny, quan degut a la diligència de l'infant Joan l'armament de les galeres ja estava força avançat, arribaven ardots d'Avinyó de què el papa allargava la sortida (n. 22 a) i al 23 de juny ja se sabia de cert que l'ajornava per al primer de setembre (n. 26).

(16) Enviat allí en ambaixada, per segona vegada, com veurem.

(17) Al Reg. 1404, f. 116-117 es troba un "Officium Capitaneie generalis omnium armatarum regis ac locumtenentis amirati nobili Gilaberto de Crudiliis facte". Es un contracte entre el vescomte de Cardona N'Uch, almirall, i Gilabert de Cruilles. Es de 22 de desembre de 1373 i en ell l'almirall, futur comte de Cardona, es reserva algunes prerrogatives, com aquesta: "Item mes se reté que, si's volrà, puxa pujar lo dit almirall en armada o armades que's convinguen fer dins les terres e mars del senyor rey o altres on lo senyor rey les vulla fer, e que là, donchs, lo dit lochtinent no se'n pugués entremetre sens sa voluntat...". Doc. publicat per CAPMANY, *Memorias*, IV, 145-147.

Per al primer de maig, com havem dit, estaven citats a Avinyó els ambaixadors del rei Pere, els quals devien trobar-s'hi amb els del duc d'Anjou. El rei volgué que aquesta ambaixada, donada la importància de l'assumpte a tractar, fos ben solemne i nomenà per missatgers Ramon Alemany, Bertran de Valls i Bn. dez Pont i la cort de Catalunya hi afegí el bisbe de Lleida (18), Gilabert de Cruilles i micer Jacme de Vallsecca (n. 5 a b). Aquesa darrer no volia acceptar el nomenament sense el previ permís dels jurats i prohoms de Barcelona (19) i a la fi no hi pogué anar. L'infant Joan aconsellava que hi anessin representants de tots els regnes de la Corona (n. 5 f).

Els ambaixadors catalans arribaren a Avinyó a primers de maig, però no hi trobaren els de l'altra part, i després de molt esperar sense gaire profit, demanen al rei què han de fer. Aquest el 25 de juny els diu que retornin (n. 28), si hé en altra lletra deixa a la seva disposició el quedar-s'hi més temps.

Comencen a rebre's notícies de què el d'Anjou prepara la guerra. L'infant Joan a Barcelona s'esvera i en un moment donat vol partir amb mil llances cap al Rosselló, excitant aquest gest l'entusiasme del seu pare (20). Aquest, si hé més serè, entra també en recel i, havent ordenat que cessés l'armament de les galeres (n. 22 a) en tornar a insistir el Sant Pare si podria comptar amb elles pel primer de setembre, ell posa condicions a la resposta. D'una banda vol que el papa li assegurí si ha de tenir o no guerra amb el d'Anjou i d'altra exigeix que el pontífex li concedeixi les "dècimes". En nombroses cartes als seus missatgers (n. 29), al cardenal d'Aragó (n. 23), al Castellà d'Amposta vol fer dependre l'oferiment de les galeres ja de la resposta a aquestes dues condicions ja d'una sola d'elles (n. 33, 34). Els seus representants a la Cúria romana prou li volen fer veure que no seria decorós de demanar les "dècimes" per endavant, ell insisteix i amb cinisme els respon "nos veem que tothom vol fer sos afers com pot e sins fem nos" (n. 39 b), o bé: que ells no esperaran pas a resoldre els seus assumptes particulars a què marxi el Sant Pare, sinó que ho faran abans (n. 53 b).

En el fons, però, ja comprèn el rei que els seus consellers d'Avinyó tenen raó i es decideix a seguir el seu consell reforçat encara pel dels de Montçó. En 22 de juliol escriu al seu primogènit que, escoltant el susdit consell, ha decidit que de totes maneres s'armin les galeres pel papa; però, donat el poc temps que restava, només se n'armessin sis, les tres que ja tenia preparades N'Aversó a Sardenya, una a Barcelona i dues a València.

Pare i fill escriuen al mateix temps al comte de Cardona que se'n vagi a

(18) El bisbe de Lleida era Romeu de Cescomes (EUBEL, *Hierarchia*, I, p. 283).

(19) Pere III escrivia el 20 d'abril als consellers i prohoms de Barcelona que tinguessin per bona l'elecció d'ambaixador que ha fet de "Jacme de Vallsecca, a qui havem obligat d'acceptar, si bé ell deia que sense el vostre permís no ho podia fer". Reg. 1251. f.:121.

(20) Cf. n. 54 a b.

Barcelona per encarregar-se de les galeres (n. 42), mes el comte, en veure que aquestes només serien sis, s'excusa dient a l'infant que la seva mare està malalta, fent però constar que si les galeres fossin deu hi aniria. El rei Pere, després d'una segona carta (n. 48) l'excusa (n. 48 b) i de més bon grat ho fa també el seu fill (n. 44 a), puix així pot convidar al de Cruilles (n. 44 b). Aquest, encara un xic ferit d'amor propi, en rebre el manament del rei, fa demanar explicacions pel tresorer. El rei les hi dona clares i precises, recordant les prerrogatives de l'almirall (n. 48 d).

No era pas cosa de perdre temps i tothom es posa a la feina. Però els jurats i prohoms de València no volien ara lliurar les dues galeres que ja s'havien començat a armar pel maig. D'això se n'origina un greu conflicte, puix l'inexpert primogènit manà al vice-almirall i batlle d'aquella ciutat les prenguessin a la força, conflicte que sabé desfer fàcilment el rei amb la seva perspicàcia (n. 33 a 55 a b c d).

Gregori XI no deixava perdre ocasió per a recordar al nostre rei el compliment de la promesa de les galeres (n. 47 a) i a mida que s'acosta la data de la seva projectada partença demana que li precisin el dia que podrà tenir-les al port de Marsella i que sens falla sien deu. L'infant és l'encarregat de respondre a la primera petició (n. 47 a) i fixa el 8 de setembre com a data més tardana (n. 49). A la segona petició, a darrera hora, també hi volia accedir el rei, donant ordres a uns i a altres (n. 52, 58 a b c) per tal que almenys les galeres sien vuit i, quan al 25 d'agost els seus ambaixadors li diuen que el papa ha promès que no partirà sense deixar llest el plet amb el d'Anjou, mana que de totes maneres se n'armin quatre més (n. 58 a b c), però que les primeres sis, sense esperar aquestes, parteixin tan bon punt estiguin llestes i que les altres quatre potser encara hi podran arribar a temps "puix com tot die s'esdevé que les coses s'allarguen" (58 a).

És que el papa havia enviat al rei el seu uixer Remirot d'Ayerbe (21) per a exigir el compliment íntegre de la promesa, el qual devia entornar-se amb les galeres. Per ço Pere III quan, a 7 de setembre, ja havien partit les tres primeres galeres, encara insisteix perquè prenguin les que es fan armar a Mallorca contra els pirates (n. 62 a b c), a la qual cosa s'oposa l'infant (n. 62 d), recordant, potser, el que li havia passat amb els jurats de València.

Gregori XI voldria, no hi ha dubte, amb la més bona voluntat resoldre en favor del nostre rei el conflicte amb el d'Anjou i així ho feia dir per mitjà dels ambaixadors (n. 58 a), però ja tindria prou feina en remoure tots els entrebancs que li sortien per a portar a cap el desitjat viatge cap a Roma.

(21) En els registres de l'Arxiu Vaticà apareix amb el nom de Remirotus Sancii. El dia 2 d'agost (de 1376) li eren lliurats 60 florins d'Aragó pel viatge a Catalunya. KRUSCH, *l. c.*, p. 136, i MÍROU, p. 136. El 2 d'octubre, ja de retorn, li donaven 30 florins més "pro reste expensarum quas nuper fecit cundo pro galeis dni. regis Aragonie apud Massiliam conducendis de mandato dni. pape..." Id. id.

A darrera hora, veient que no podia complir les promeses fetes a Pere III, decideix enviar-li el cardenal de Teroana, almenys per a guanyar temps. Pere, impacient, sabent que el papa ja havia sortit d'Avinyó (22) deixant enlaire el perillós plet, ordena, el 25 de setembre (n. 64), cessi l'armament de les altres galeres i dos dies després escriu al capità de les que ja eren a Marsella, En Gilibert de Cruilles, una carta manant-li en posí una a disposició dels seus ambaixadors, els quals reclama puguin tornar en seguretat, dictant-li les paraules que Cruilles ha de repetir al Sant Pare (n. 65 a). És que tornava a témer la guerra amb el d'Anjou, com ho diu a l'arquebisbe de Saragossa el dia 28 (n. 65) i als principals personatges del seu regne (n. 65 c).

No és fàcil que Cruilles llegís aquella carta al papa, puix molt aviat es tranquil·litza el rei en saber, ja el dia 29 (n. 65 f), que l'assumepte del duc d'Anjou es posava en mans del susdit cardenal. Per altra part sabem que Cruilles sortí acompanyant el papa amb totes les sis galeres (n. 67).

Aquest estat d'intranquil·litat del rei Pere, els darrers mesos, féu que ell canviés més d'una vegada les disposicions donades a Gilibert de Cruilles sobre com devia portar-se en acompanyar el Sant Pare. En 22 d'agost (n. 57) li deia que si a la sortida de Marsella el papa hagués deixat el plet d'Anjou en tal estament que hi fos pau, podria Cruilles, després d'haver deixat el papa a Itàlia, quedar-se un o dos mesos a sou, si aquest l'hi demanava; que si aquest només hagués donat sobreïment al plet, que no hi devia aturar ni una hora. En 3 de setembre (n. 60) li ordena que, anessin com anessin els fets d'Anjou, Cruilles en tot cas acompanyés el papa fins allà on aquest volgués, però que de cap manera s'hi quedés a sou per a fer guerra.

LA INTERVENCIÓ DE L'INFANT JOAN

L'infant Joan tenia uns vint-i-cinc anys al 1376. Havent el seu pare sortit per una llarga temporada cap a les Corts generals de Montçó, ell quedà de lloctinent a Catalunya i, degut a aquesta circumstància de la separació de pare i fill, s'ha conservat una tan nombrosa col·lecció de lletres sobre el fet de les galeres, puix la major part i les més importants són adreçades de l'un a l'altre. Per ço no posseïm tants detalls de l'expedició mateixa de les galeres a les darreries d'aquell any, puix llavors pare i fill ja tornaven a estar a prop.

És notable l'afany que demostra l'infant en voler intervenir en tots els tractes del susdit assumepte. Ja de bon principi, 16 d'abril (n. 4), es queixa al bisbe de Lleida dels dos que "han pastada la resposta al Sant Pare e que no han consentit que nos... hajam res sabut de aquella", queixa que deuria

(22) El papa partí d'Avinyó el dia 13 de setembre. MIROT, p. 156; KIRSCH, p. XX.

haver fet arribar al mateix rei, puix aquest sembla s'excusa (n. 1). Quan el rei ha de contestar al papa l'infant vol conèixer prèviament la resposta per adjuntar-hi la seva que hi estigui d'acord (n. 27). Sovint fa de mitjancer entre el papa i el rei (n. 12, 47 c. 59 c).

La intervenció, però, més apassionada i que, si no fos en part deguda potser a gelosia, ens revelaria una migradesa indigna del futur rei amador de la gaia ciència fou la que ens mostra la lletra n. 14 a. És cert que la manca de diners en el tresor públic en aquell temps (després de la desastrosa guerra amb Castella), com en tants d'altres, era molt dolorosa (Cf. n. 15, 17), el mateix infant diu que amb penes i treballs pogué haver 1.000 florins per armar les galeres i que ningú li'n podria manllevar més, però això sol no explicaria l'actitud de l'infant. El rei ha promès deu galeres al papa i després, creient que seria honor de la corona, es proposa enviar-n'hi quinze i vol que hi munti l'infant Martí. Joan, reunit un gran consell, troba que no hi hauria tal honor (n. 14) i dona una pila de raons per a dissuadir el seu pare d'aquell propòsit. És que potser li sabia greu que hi muntés l'infant Martí? El que sabem és que Joan es sortí amb la seva. Ja no es torna a parlar més de quinze galeres i, cosa curiosa, l'infant proposà encara que només n'hi enviessin sis per a poder atendre millor el negoci de Sardenya (n. 15), que li semblava més urgent i més important i també, a la fi, per força, però, de les circumstàncies, fou seguit el seu consell.

Encara en un altre punt veiem intervenir apassionadament el primogènit, guanyant també la partida. Segons ja havem dit, el comte de Cardona com a almirall, fent valer les seves prerrogatives, desitja menar l'armada, creient que les galeres serien deu. El rei està decidit a complaure'l, tot i que ja havia invitat a muntar en aquella el capità general de les seves mars. En Gilabert de Cruilles (23). L'infant es posa de part d'aquest i no vol que se li faci l'afront de pendre-li un comandament que ja li havia estat ofert. Si bé en aquest cas el rei no escoltà el parer del seu fill, a l'últim els desigs d'aquest es veieren satisfets, perquè les galeres enviades només foren sis i el comte s'excusà de menar-les.

Una intervenció, però, verament honorífica del nostre infant la trobem en la preparació de les galeres. Les instruccions (n. 16 a) que ell dona al governador i jurats de València per a l'armament d'una galera Santa Maria que ha de servir personalment pel papa i d'una altra pel cardenal de Teroana ens ofereixen, potser, el més antic document del nostre Arxiu sobre la bella decoració d'una nau. En la del papa devia haver-hi una cambra pintada, com la popa, de color vermell amb cairons d'or i amb el sostre pintat de blau i clapejat d'estrelles; en la del cardenal la cambra devia anar pintada, com la popa, de color verd amb cairons de plata, però les armes reials en ambdues havien

(23) Cf. nota 17.

d'ésser daurades. Una descripció semblant, un xic més detallada, ens mostra un document més tardà (de l'any 1420) copiat per Bofarull (24).

La intervenció de l'infant que, com havem vist, fou tan eficaç en els resultats, experimentarà només un fracàs que ens revela la seva inexperiència política i al mateix temps ens ensenya el viu sentiment del poble perquè fossin respectats els seus furs. L'infant vol fer agafar a la força dues galeres de València (n. 43 b) que es necessitaven, i, certament, amb urgència; els jurats i prohoms d'aquella ciutat, tot i veient sens dubte la necessitat de la demanda, s'hi oposen per a fer respectar un capítol de Corts que havia firmat el rei de no apoderar-se de les galeres contra la seva voluntat (55 a) i convençuts del seu dret responen al primogènit "ab paraules indiscretes" (n. 55 c) o amb "paraules fort fades e qui no 's pertanyen de dir a senyor per vassalls" (n. 55 d), segons les considera Joan. El rei des de Montçó revoca directament l'ordre del seu fill (n. 55 a b), per la qual cosa aquest se sent ferit, se'n queixa amargament (n. 55 e) i suplica al seu pare que en endavant, si ha de revocar alguna ordre seva, l'hi comuniqui abans, que ell, com a fill obedient, farà el que li plagui. Els de València, en veure que el rei respectava així els seus furs, cedeixen aviat les galeres i l'infant qui, al 21 d'agost els adreçava una lletra defensant el seu procedir en to altiu (n. 55 c), pocs dies després, al 28, n'escriu una altra molt més suau, agraint atorguessin les galeres, si bé, com els diu, "hajats puntejat per l'atorgament" (n. 55 e).

EL VIATGE DE LES GALERES

Les galeres catalanes enviades al papa només pogueren ésser sis: les tres que tenia N'Aversó a Sardenya, una que s'armà a Barcelona i dues de València. Entre aquestes dues darreres hi havia la Santa Maria preparada amb la bella cambra decorada pel papa.

Gregori XI les havia demanades, la segona vegada, perquè fossin a Marsella el primer de setembre (n. 42, 43). Les tres de N'Averçó devien anar cap aquest port directament des de Sardenya i així ho ordenava l'infant Joan ja el 3 d'agost (n. 46), i el rei perquè no fessin tard manava a Cruilles hi trametés un llaut (n. 58 c). Hi arribaren el dia 3 de setembre. L'infant, el qual es dalia sempre per haver noves de totes parts, ja sabia el dia 5, per un leny que les trobà a mitja via venint de Gènova, que hi arribarien aquest dia (n. 61) i el dia 9 ja rebia lletra del mateix N'Averçó confirmant la notícia (n. 63).

Les tres de València i Barcelona que menava Gilabert de Cruilles "notablement armades", segons diu l'infant (n. 61), sortiren, el dia 4, del port de la ciutat comtal, arribant segurament a Marsella el dia 8, tal com havia promès.

(24) BOFARULL. F. DE, *Antigua marina catalana*, pp. 93-94, doc. 22.

A Marsella les nostres galeres hi degueren esperar una mesada. El rei i Cruilles ja es preocuparen de què els hi arribés, per mitjà de barques, provisió de panàtica (n. 57).

El Sant Pare amb la seva cort sortia d'aquest darrer port el 2 d'octubre. L'armada papal es componia, en conjunt, d'unes vint-i-cinc galeres (25), sense comptar les embarcacions de tota mena per a transportar l'impedimenta. Com almirall papal hi anava el castellà d'Amposta, Joan Fernández d'Heredia. Si bé aquest era súbdit i àdhuc conseller del nostre rei, Pere III ordenava a Cruilles, responnent a una consulta que aquest li dirigia, que no obeís sinó al papa (n. 57).

Cruilles demanava i el rei li feia entregar l'estendard d'or batut (n. 57, a, b). Pere III era, com diu ell, "gonfanoner de la Esgleya" (n. 48 d).

El Pontífex muntà, com ja es temia l'infant Joan (n. 13), en la galera d'Ancona. La travessia fou verament accidentada i plena de perills. Ja abans d'arribar a Gènova (el dia 18 d'octubre) hagué de sofrir tres fortes tempestes, una de les quals fou tan terrible que molts dels cortisans amb alegria confiaven que el papa se'n tornaria cap a Avinyó (26). No fou pas més agradable el passatge, en curtes etapes, de Gènova a Livorno i Piombino (15 de novembre). Aquí Gregori XI muntà en la galera catalana Santa Maria (27) i la tempesta, poc després de la sortida de Porto Ercole, fou tan espantosa que s'esfondraren alguns dels vaixells, entre ells el que portava el cardenal d'Amiens, i la catalana amb el pontífex s'hagué de refugiar a l'illa d'Elba, podent retornar a Piombino. La nostra galera encara portà el papa en persona fins al port de Corneto, que ja pertanyia als Estats de l'Església, i per ço aquí ja es podia donar per acabat el viatge.

A Corneto, el dia 6 de desembre, el papa feia lliurar graciosament al còmit, sotscòmit, oficials i familiars de la Santa Maria 120 florins (28). Ja abans, a Livorno, la diada de Sant Martí, els feia obsequiar amb dues botes de vi (29). S'ha de tenir en compte que la major part de les galeres que acompanyaven el papa eren llogades i pagades a sou, en canvi totes les despeses de les galeres catalanes anaven a compte del nostre tresor i així, com havem observat, ja de bon començament, es feien enviar provisió de panàtica a Marsella (n. 57).

(25) MIROC, p. 142. Les barques utilitzades foren unes 44.

(26) MIROC, p. 161.

(27) MIROC, p. 165.

(28) "Dicta die (6 desembre) ibidem (Corneto), cum dominus noster papa ordinasset quod darentur gentibus galee Aragonum de Valencia quam dictus dnus. noster in suo recessu ascenderat, scilicet comiti, subcomiti, consiliariis et aliis familiaris dicte galee... 120 flor. camere." KIRSCH, *l. c.*, p. 210, MIROC, p. 136.

(29) "Dicta die fuerunt positi in expensis... pro duabus botis vini datis ibidem (apud Liornum) de mandato dni. nostri pape pro festo beati Martini marinaris galee Aragonie de Valentia, 13 flor. camere." KIRSCH, p. 205, i MIROC, p. 136.

Havem vist, no obstant, que Pere III esperava, i ben aviat, la corresponent recompensa. En lliurar a Gilabert de Cruilles les instruccions pel viatge, li adjuntava, el 3 de setembre, uns capítols de les coses que devia demanar al Sant Pare en pendre'n comiat (n. 60): les dècimes per sis anys; remissió dels tributs del feu de Sardenya o sobresseïment del dit tribut per deu anys, i anul·lació d'alguns processos promoguts contra la corona per afers eclesiàstics. La petició de les dècimes la tornava a recomanar especialment al Castellà d'Amposta, qui certament gaudia de gran influència prop del pontífex, per ço li deia: "e vos, Castella, ab vres. bones maneres induits en aço lo papa e los cardenals. E entre altres coses podets los dir les grans messions que nos havem fetes en les galees, les quals havem prestades, les quals, segons veritat, eren x. ja sia que les iiii, sien haudes a romandre per galeas de moros que havia en nres. mars..." (n. 66).

JOSEP VIVES, prev.

APENDIX DOCUMENTAL

(Tots els documents són de l'any 1376 i de l'Arxiu de la Corona d'Aragó)

I

a) *Pere III al seu primogènit Joan: que per Berenguer de Cruilles fa resposta a la demanda del papa, com podrà veure en els capitols que aquell li mostrarà.*

Reg. 1092 f. 193

Lleida, 12 març 1376

Lo Rey.

Molt car primogènit: sobre'l aemprament que'l papa nos ha fet nos havem acordat de fer li resposta per mossen Bng. de Cruilles, axí com veurets per los capitols que li havem liurats, los quals ell vos mostrara e porets saber per la relacio que ell vos en fara. E sapiats, car fill, que abans de la venguda de mossen P. Bohil que'ns havets trames, nos havíem acordat lo dit fet e per lo dit mossen P. nos vos respondrem largament e us farem saber tota nra. intencio. Dada en Leyda a xii. dies de març del any m.ccc. lxxxvi. Rex.

b) *Capitols per l'ambaixada de Berenguer de Cruilles al papa.*

Reg. 1251 f. 90 v-91

Lleida, març 12

Capitols de ço que mossen Bng. de Cruilles, per part del senyor rey e per vigor de la creença a ell comanada, ha dir al sant pare.

E primerament com sera en Avinyo fara que en ço que ha de dir al sant pare sien presents mossen de sent Estaci, de Toroana, mossen Dalvern e mossen d'Arago e lo Castella d'Amposta als quals, apres les letres del senyor rey que'ls haura donades, pora dir quelcom del dit fet.

E, presents los dessus dits, dira al sant pare que per part sua es estat dit al senyor rey per mossen Bng. de Cruilles e micer Narcis, que li havia trameses, que'l senyor rey se senta de la deshonor e injuria que per alguns son estats fets en Italia a la esgleya de Roma e al sant pare e que aço mateix li es estat dit per lo prior de Muntserrat lo qual al senyor rey es vengut ab letra de creença del sant pare.

Perque lo dit mossen Bng. de Cruilles diga al sant pare que del dit fet e de tot altre qui sia deshonor ne minve de la Esgleya ne del sant pare ha haut e ha despler lo senyor rey, per tal com ha molt cara la persona del sant pare e se'n sent e se'n vol sentir, e per aço lo dit missatger offira (*sic*) al sant Pare que si enten que'l senyor rey en aquest fet lo puxa servir per

tornar a loch la deshonor e minve de la Esgleya e del sant pare, segons a la honor de la Esgleya e del sant pare pertany, lo senyor rey axi per mar com per terra hi metra volenterosement sa persona e de sos sotsmeses e encare dels amichs e servidors seus qui seguir li volran.

Item li diga que placia a la sua santedat que aquest fet sia secret tro que profitar deia e's meta en obra; cor lo senyor no'n enten en ufana, ne'l mou altre enten(ten)cio sobre aço sino per servir ne a la Esgleya e al sant pare, axi com a princep vertader catholich.

E si per ventura era dit al missatger si ha poder de tractar d'aquest fet, respondra que'l senyor rey, con li fou parlat sobre'l dit fet, no y poch en altra manera acordar, ne poch haver loch de acordar tro que sapia la volentat del sant pare, mas que, si al sant pare ho es vigares, que trameta al senyor rey alcuna persona notable qui ab ell ne tracte, cor be's pensa que'l senyor rey hi fara com que d'ell se pertany. Rex.

Super predictis fuit facta credencia dco. nobili cum littera scripta manu dni. regis et dno. pape directa.

c) *Pere III comunica amb lletra de mà pròpia aquesta ambaixada al Cardenal de Sant Eustaqui, al de Teroana, al Dalvern (sic) i al d'Aragó, i amb altre en aragonès al Castellà d'Amposta (1).*

Reg. 1251 f. 91 v

Lleida, març 12

Reverende pater et amice carissime: nos super aliquibus arduis negociis servicium ste. ecclesie et dni. pape tangentibus ipsi dno. pape destinandum providimus nobilem cons. nrum. Berengarium de Crudiliis, militem...

Sub hac forma fuerunt facte iiii. littere, una videlicet Cardinali Sti. Eustacii, alia cardinali de Toroana, alia cardinali Dalvern et alia cardinali d'Aragon.

Et similis littera in vulgari aragonensi fuit facta et missa Castellano Emposte.

2

a) *Pere III diu al primogènit que els ambaixadors Gilabert de Cruilles i B. dez Pont, enviats al rei de França, han retornat recomanant enviem a Avinyó el 1.º de maig ambaixadors per la qüestió del duc d'Anjou i que ell vol enviar-los pel dia 15 del susdit mes.*

Reg. 1251 f. 104 v

Montçó, març 27

b) *Carta semblant al rei de França, de la mateixa data, publicada per Lecoy, vol. II, p. 400. Altra carta semblant, de 14 d'abril, al papa (Reg. 1251 f. 115), publicada en Lecoy, p. 402.*

(1) El cardenal de Sant Eustaqui era Petrus Flandrini; el de Teroana, Gilles Aycellin, antic bisbe de Therouanne; el Dalvern segurament Petrus de Vernhio i el d'Aragó Pere de Luna. Cfr.: EUBEL, *Hierarchia*, p. 22. El castellà d'Amposta era Joan Fernández d'Heredia, qui l'any següent fou nomenat Gran Mestre de l'Hospital.

3

Pere III al papa. Que ha rebut la seva lletra notificant-li les barbaritats que els florentins fan a l'Església i que li doni ajuda; que està disposat a fer-ho i ja li ha enviat B. de Cruilles.

Reg. 1251 f. 110 v

Montçó, abril 7

Sanctissime ac beatissime pater: recepimus sanctitatis vre. litteras notificantes nobis nefandas factiones et dampnatos ausus per civitatem et populum Florencie adversus sanctam matrem ecclesiam nequiter perpetratos et deprecantes nos ut ipsa facinora et eorum patratores detestabiles execremur et contra eos modis congruis et nobis possibilibus favorem nostrum ipsi ecclesie impendamus. Sane, clementissime pater, iam antequam ipsas apostolicas recepissemus litteras, predicta facinora ad aures nostras pervenerant et inde displicenciam magnam assumpsimus et velut catholicus filius in turbacione sancte matris ecclesie turbati fuimus et sumus admodum vestreque persone gravamini non fuimus nec sumus expertes, unde ut nedum verbis set factis... filialem et promptam affectionem nostram erga sanctam ecclesiam vestramque personam adversus quoscumque eius rebelles et hostes patule demonstramus, vestre sanctitati super offerendo favore et auxilio nobis possibilibus in huiusmodi negocio, jam misimus nobilem et dilectum consiliarium nostrum Bng. de Crudiliis, militem, cui credere poterit ipsa sanctitas super hiis que eidem super dicto negocio retulerit nostri parte. Almam personam vestram conservare dignetur Altissimus per tempora longiora. Dat. in Montesono... vii. die aprilis... m.ccc.xxvi. Rex.

4

El primogènit Joan al bisbe de Lleida, el seu camarlenc, que ha rebut les seves lletres i que desitja anar a les Corts, però quan tot estigui preparat, que llavors l'avisí. Afegeix: "Quan de ço que'ns significats d'aquets dos que han pastada la resposta del Sant Pare e que no han consentit que nos ne altre del consell del dit senyor hajam res sabut de aquella, entenem nos qui son be que no'ls hajats volguts nomenar" (Cfr. n. 1.).

Reg. 1743 f. 7 v

Barcelona, abril 16

5

a) *Pere III diu al primogènit Joan que ha nomenat ambaixadors per enviar al papa pel fet del duc d'Anjou, el bisbe de Lleida, Gilabert de Cruilles i micer Jaume de Vallsecca i que per ara ho tingui secret.*

Reg. 1251 f. 117

Montçó, abril 17

Lo Rey.

Molt car primogènit: nos a fer la embaxada que deuen fer a Avinyo per lo fet del duch d'Anjou havem ordenats mossen de Leyda e mossen

Gilbert de Cruilles e micer Jacme de Vallsecca, pero aço encare no ho divulgam; perque es mester que vos a present ho tingats secret, e havem acordat que se'n vagen per mar ab la galea qui's arma aqui. E, per que havem acordat que la dita galea lev abans mossen Lois Ros, qui era vengut a nos ab gran e notable proferta que'ns ha fet, e que'l pos en Proença o altre loch segur e que sia tornada al vii. o viii. dia de maig que fem compte que'ls dits nres. embaxadors poran partir, manam vos e us pregam que façats que la dita galea sia tantost espachada. Dada en Montso... a xvii. dies d abril del any m.ccc.lxxvi. Rex.

b) *El rei Pere ordena també per missatgers Ramon Alemany, Bertran de Valls i Bn. dez Pont, i la Cort de Catalunya, perquè l'ambaixada fos més solemne, hi afegí els tres abans esmentats (Reg. citat, f. 121 v, 20 abril).*

c) *El rei comunica a Gilbert de Cruilles el seu nomenament (f. 117 v).*

d) *El rei escriu als consellers i prohoms de Barcelona que tinguin per bona l'elecció d'ambaixador que ha fet de Jaume de Vallsecca al qui havia obligat d'acceptar, si bé aquest deia que no podia fer-ho sense el permís d'aquells.*

Reg. 1251 f. 121

Montsó, abril 20

e) *El rei recomana aquells ambaixadors al Cardenal de Teroana i a altres cardenals.*

Reg. 1092 f. 230

Montsó, abril 30

f) *L'infant Joan diu al seu pare que es fa tot el que es pot pels ambaixadors que ha decidit trametre a Avinyó. Li recomana que hi enviï ambaixadors de tots els regnes i no sols de Catalunya.*

Reg. 1743 f. 18 v

Montsó, abril 30

6

L'infant Joan al rei: que ha rebut una butlla del papa demanant per cert dia les deu galeres que li ha ofert B. de Cruilles de part del rei. Que hi proveeixi tot seguit.

Reg. 1743 f. 30 v

Barcelona, maig 15

Molt excellent etc. Una bolla he reebuda del sant pare en la qual m'a tramesa copia d'altra bolla, senyor, que envia a la vra. magnificencia ab son embaixador per haver a cert dia les x. galees que mossen Berenguer de Cruilles li ha, segons diu, de part vra. profertes. On, senyor, supplich a la magnificencia dessus dita que us placia en aço breument provehir, segons que a la vra. celsitud se pertany. Nre. Senyor Deus etc. Escrita a Barcelona a xv. dies de maig l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

7

El rei Pere diu a P. de Tous, governador d'Eivissa, que l'ha proveït de l'ofici de vicealmirall del regne de València i que se n'hi vagi "car nos hi fem armar fort prestament quatre galees a compliment de x. que'n volem trametre al sant pare".

Reg. 1258 f. 1 v

Montçó, maig 22

8

a) *El rei al seu fill Joan, que ha acordat en les Corts armar prestament deu galeres per trametre al papa, que prengui algunes provisions.*

Reg. 1258 f. 1

Montçó, maig 22

Molt car primogenit: Sapiats que nos ab tots los qui son en les Corts havem acordat qu'encontinent e com pus prestament se puga sien armades x. galees, les quals havem acordat de trametre al sant pare... e es mester sien a punt per tot lo mes de Juny propvinent e dins dos dies seran ordenades les persones qui la dita armada metran en execucio. E com entre les altres coses façam concepte de les ii. galees que mena n'Àverso, per ço us pregam e manam que en cas que venguen deça façats que sien mantengudes axi de paga com de panatica e que per res no's desarmen... Dada en Montço...

b) *Segueix altra carta semblant als diputats de Catalunya.*

c) *Altra per l'estil al governador de Mallorca, en la qual li mana, a més, que no deixi sortir cap vaixell sense llicència expressa fins que siguin armades les deu galeres pel papa, de les quals algunes s'havien d'armar allí. Al fol. 2, mateixa data.*

9

a) *El rei al seu fill, que, donat que les galeres pel papa només són deu, no les meni l'almirall Comte de Cardona, sinó Gilabert de Cruilles.*

Reg. 1258 f. 7 v

Montçó, maig 25

Lo Rey.

Molt car primogenit: les galees que havem acordat de trametre al sant pare son x. e, per tal com es ten poch lo nombre, no veem que fos convenient cosa ne qui faça a fer al Comte de Cardona que ell personalment hi vaja; majorment car nra. entencio es, e axi ho volem, que les dites galees si havien posat lo sant pare en Italia, on va, nos servesquen en Cerdunya per tot lo temps que restara de la paga que hauran presa; perque havem acordat que Mossen Gelabert de Cruilles puig en les dites galees e li escrivim per ares. letres cuytadament que se'n vinga a Barcelona per dar recapte a la armada de les dites galees... Dada en Montço a xxv. maig m.cccc.lxxvi.

b) *Segueix (f. 8) altra lletra igual a mossèn Gilabert de Cruilles, dient-li que per aquesta raó deixi l'ambaixada d'Avinyó i se'n vagi a Barcelona.*

c) *Tres dies després l'infant Joan escriu també a G. de Cruilles que, com el rei hagi disposat, que "vos en tot cas montets en les x. galees que sen enviar al Sant Pare" hi vagi per fer-les armar.*

Reg. 1743 f. 39

Barcelona, maig 28

10

El rei diu al Comte de Cardona, almirall, que sap desitja muntar en les galeres, que hi vagi per comunicar-li algunes coses secretes.

Reg. 1258 f. 6 v

Montsó, maig 26

Lo Rey.

Comte: Segons que'ns ha dit de part vra. Ramon Berenguer de Sana-huja, a vos plauria pujar en aquestes galees que trametem al sant pare. On vos fem saber que, si vos volets menar les dites galees, a nos plau que ho façats. E axi, si es vra. entencio de fer ho, es necessari e volem en manera que cuytadament vingats a nos, car nos vos havem informar de paraula d'alcunes coses que haurets a fer, les quals per letres no us poriem bonament notificar, com sia mester que sien fort secretes. Dada en Montso a xxvi. dies de maig del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur Comiti Cardone.

11

L'infant Joan al governador i batlle de València sobre l'armament de tres galeres pel papa.

Reg. 1743 f. 39

Barcelona, maig 28

Lo primogenit.

Governador e batlle: per letra del senyor Rey, a nos sobre aquest fet tramesa, havem entes ell haver ordenat que de les iiii. galeres que son aqui en Valencia sien preses e meses a punt dues de les grosses e una de les sotils a compliment d'aquelles x. galeres armades que deu trametre al sant Pare per tot lo prop vinen mes de juny e que la una de les dites galeres grosses e la sotil se armen aqui e que y sien fets mdc. quintars de bescuyl. E com nos no sapiam qui es a aço ordenat per lo dit senyor, ni qui es son visalmiral en regne de Valencia, affi que l'apparellament e armament de les dites galeres no 's tard perço que aqui se'n deu fer, vos pregam e manam que prengats aquest fet en vosaltres e que y façats ço que fariets en vre. fet o que al i. de vosaltres fos comanat en manera que temps no s'i perda. Cor d'aço farets gran honor e plaer al senyor rey e a nos. E certificats nos ab vres. letres en continent per correu cuytat del estament en que, al reebre d'aquesta letra, serets dels affers dessus dits. Dada en Barcelona sots nre. segell secret a xxviii. dies de maig l'any m.ccc.lxxvi.

Fuit directa gubernatori et bajulo generali regni Valencie.

12

L'infant Joan al papa que, com li demanava, ha intercedit prop del seu pare per l'armament de les galeres.

Reg. 1743 f. 40

Barcelona, maig 29

Beatissime pater et dne. litteras S. V. recepimus non est diu, quibus nos rogabatis ut instaremus apud dominum regem, genitorem nostrum, pro decem galeis armatis quas pro vestro ad partes Italie accessu habere petistis ab eo. Et intellectis eisdem respondemus, clementissime pater, V. S. predicte quod immediate post receptionem vestrorum rogamini scripsimus inde supplicando eidem dno. regi, quis quidem dominus, consideratis precibus per vestram beatitudinem de premissis sibi porrectis et ad nostram instantiam antedictam iussit confestim dictas galeas armari et eas sicut celerius fieri poterit mittet S. V., prout ex tenore suarum poteritis perpendere litterarum. Almam personam vestram conservet etc. Dat. Barchne. xxix die madii... m.ccc.lxxsexto. Primogenitus.

13

L'infant Joan al rei: que ha escrit a G. de Cruilles i al governador i batlle de València per l'armament de les galeres. Que els diputats han posat 1.000 florins per "parar taula". Que seria millor preparar per al papa una galera grossa de València.

Reg. 1743 f. 41

Barcelona, maig 30

Molt excellent etc. lo jorn prop passat reebi diverses letres de la vra. altea sobre l'armament de les x. galees que havets promeses prestar al sant pare per anar ab aquelles en Roma; les quals letres enteses, senyor, respon a la excellencia vra. que encontinent tramis ma letra a mossen Gilabert de Cruylles ensembs ab aquella que vos li enviarets pregant lo e manant que, lexada la embaxada en que era e totes altres coses, vengues aci per mar o per terra al pus tost que posques per raho del dit armament. Axi meteix, senyor, trames ma letra al governador de Mallorca ab altra que vos li'n enviarets per sollicitarlo d'aquest fet e per saber d'ell lo punt en que'n era. Noresmenys, senyor, notifique lo fet al governador e batlle general de València e que vos haviets proveit que tres galees fossin lla meses a punt, dues de les grosses e una de les sotils, manan[t] los que hi fessen enantar en manera que temps no s'i perdes e que significassen si hi haviets provehit de visalmirall. E lo dia present, senyor, fiu que'ls deputats que açi son posaren m. florins en la taula del acordar e feyta parar, axi com se pertany, e he feta començar a adobar la galea del papa e u fare continuar aytant com necessari sera... E jassia, senyor, que la galea del papa se continua d'adobar, axi com dit es, jo trob que a esplegar son adob costaria md. florins e que'l pare sant no y montaria, cor hage de costum a montar tostemp que per mar vage en galeas d'Ancotetans e que fet lo servey del sant pare em-

patxaria les altres galeas a fer llurs affers e pertant, senyor, rahonen aci diverses persones, en fet de mar espertes, que valria mes que una de les galees grosses de Valencia fos aparellada per al sant pare en cas que y volgues montar e farie despuys mellor servey. Mester es, senyor, que façats espegadament venir aqueys que deuen aportar la moneda aifi que per aquella l'armament dessus dit, qui es cuytos, no prenga triga. Nre. Senyor Deus, etc. Escrita en Barcelona a xxx. dies de maig l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

14

a) *L'infant Joan al seu pare. Llarga carta per dissuadir-lo que no enviï quinze galeres al papa, sinó menys, i que no hi pugui l'infant Martí, germà seu, com el rei li havia escrit.*

Reg. 1743 f. 44

Barcelona, juny 3

Molt excellent etc. Reebuda he una letra escrita de la vra. ma la qual contenie en acabament dues coses, la una com vos, senyor, haguessets acordat al sant pare per l'anar en Italia x. galees armades que voliets que fossen xv. e que en aquelles pujas per acompanyar lo dit sant pare l'infant en Martí, car frare meu, l'altre que voliets, senyor, que aço fos fort secret e sobre aço manavets que us donas mon consell. E ja sia, senyor, que abans jo reebes la dita vra. letra aquest fet fos divulgat e dit per molts qui pale-sament ne havien parlat, empero, senyor, jo volen[t] servir vre. manament, be que'l dit fet fos divulgat, e pensan[t] que les gents parlen e divinen moltes coses a les devegadas, no haguí cura de lur parlar o devinar. Mas perço, senyor, que jo us pogues sobre aquest fet donar mellor consell fiu appellar e venir davant mi los deius escrits, ço es P. Boyl, mossen R. de Paguera, mossen P. G. Catala, mossen Francesch de Sent Climent, mossen Garcia Loppeç de Luna, mossen R. Juya, promovedor, En Bng. de Relat, micer G. dez Puig e en P. de Pla, promovedor. E dit a ells e explicat lo dit fet, hoc encara los profits e honors qui per l'armament de les dites xv. galeres e per l'anada que'l dit infant faria ab elles se seguirien a vos, senyor, e a vra. corona e haudes sobre aço moltes altercacions pro e contra, tots aquests, senyor, concordablement e algun d'ells no discrepant del altre, donaren aytal consell, ço es: que aço a ells no paria esser honor ne profit vre. ne axime-teix veyen que fos honor del dit infant. E entre moltes rahons... se foren dites les següents: primerament que l'altra vegada con vos, senyor, faes armar les x. galees ab les quals i ab cert nombre d'altres papa Urba isque de Roma per venir se'n a Avinyo, vos senyor, a grans prechs del dit papa Urba, faes aquelles armar e les trametes sabent axi com ell vos ho havia notificat que era en tal estament que bonament no'n podia exir sens perill de la persona, de que, senyor, li faes gran servei, cor aquelles li trametets ab mossen Olfo de Proxida e ab mossen Ramon de Paguera, lo qual servei vos fo mal regonegut per lo dit papa Urba. E que ara, senyor, que sabets que'l dit sant Pare se'n vol anar vers Napols e aquelles partides per tractar de sos afers ab qui li plau o li es necessari per aquexa terra de la Es-glesia qui se's rebellada e lunyada de la senyoria papal, no'ls es semblant

que si lo dit infant en Marti pujava en les dites galees per a acompanyar lo dit sant pare en aquests affers ne en semblants vos senyors faessets vra. honor, ne aximeteix lo dit infant hi faes la sua per la qual vos, senyor, devets star e guardar axi com de car fill vos es, cor la sua honor es vra. E que per lo primer cop, senyor, con trametes les dites x. galees primeres qui era fet estret e de gran necessitat con tocava la persona del dit papa Urba qui era posat en article que bonament no podie exir de Roma sens ajuda, no y trametessets sino x. galees ab ii. cavallers massa serie ara que per fet no axi gran ni urgent hi trametessets ab xv. galees lo dit infant car no par que fos honor vra., senyor, ne del dit infant que ell lo acompanyas ab les dites xv. galees, lo sant pare ell anant deça della hon li plagues per parlar e tractar de sos fets ab qui's volgues, cor enteniment es de tuyt que, guardada la condicio del dit infant, e pensant, senyor, que es vre. fill, bastant serie ell a fer per l'esglesia ço que'l dit sant pare porie tractar ne parlar ab qual capita se vulla que sia e per gran que sie, no pas que'l dit infant aqui o ab les galees o fora les galees e que'l dit sant pare parlas ab altres, lo dit infant absent car seguir se'n hia e's porie dir que no y serie anat sino per correu.

Mes avant, senyor, que donen per impossible que les dites xv. galees se poguessen armar dins lo temps que vos, senyor, deits...

Encara dien, senyor, que'ls sembla que fos pus profitos... que ço que costara l'armament de les dites x. galees fos convertit en defensio del regne de Cerdenya...

E com se diga que si lo dit infant pujara en les dites xv. galees que ab aquelles porie fer vra. honor e que en i. cami poria fer dos serveys, ço es que apres que bagues posat lo sant pare lla hon volgues anar porie travessar en Berberia e que aqui poria fer una bona ferida o presa e que apres porie travessar en Cerdenya e visitar Corcega...

Mes avant, senyor, no veu hom que'l dit infant hi faes sa honor en pendre terracania (?) en Cerdenya, cor vos, senyor, sabels que'l jutge hi es fort poderos vuy e ab aytant no li porie tenir camps...

Item senyor ultra les dites rahons se'n es dita una que si los genoveses qui no han en gran benevolensa la vra. casa sabien que'l dit infant fos en les dites galees, prestament... porien armar xv. o xx. galees per donar dan o minva a vos, senyor, o al dit infant. E jassie, senyor, que per alguns se diga que'ls genoveses son avui abatuts no'ls deu hom menys prear que no son tan abatuts... E es axi, senyor, que'l enemich no fa menys prear, mas que hom li guard a les mans e que nos meta en via ne carrera que per ell puxa esser dampnificat, car diu l'exempli del prohoms que *a mala nit no ladre ca.* Nre. Senyor Deus etc. Escrita en Barcelona a iiii. de juny l'any m.ccc.lxxvi.

b) *L'infant Joan diu al seu germà Martí que es prengui com a resposta la carta anterior.*

Reg. 1743 f. 46

Barcelona, juny 3

Lo primogenit.

Car frare: una letra del senyor rey car pare nre. e altra escrita de vra. ma havem reebudes sobre l'armament de les galees del pare sant e del vre.

montar en aquelles, les quals letres enteses vos respon, frare car, que nos ne significam al dit senyor nre. consell e voler ab una gran letra nra. segons que en aquella porets veer que's conte largament, la qual vos pregam que vos hajats per resposta. Dada ut supra.

15

L'infant Joan al seu pare. Que als missatgers de Còrsega, que el rei li havia tramès, el tresorer solament els ha donat 40 florins d'or i per això se n'anaren desolats. Que veient que d'això se'n podia seguir gran dany, creu que per comptes de deu galeres només en deurien ésser enviades sis al papa i la moneda destinada a les altres quatre fos convertida en lo necessari per l'ajuda de Còrsega, uns 6.000 florins d'or, i el remanent fos per pagar el sou dels mesquins soldats de Caller i Alger que es moren de fam.

Reg. 1743 f. 42 v

Barcelona, juny 3

16

a) L'infant Joan al governador, jurats, prohoms i diputats de València que preparin tres galeres. Curioses instruccions per a l'ornamentació de la que ha de servir personalment pel papa i de l'altra pel cardenal de Teroana. Segueix altra letra molt semblant adreçada al seu pare.

Reg. 1743 f. 48

Barcelona, juny 4

Lo primogenit.

Per letres del senyor e nres. sabets que'l dit senyor ha ordenat que aquí en Valencia sien cuytosament meses a punt iii. galees, es assaber: dues de les grosses e una de les sotils, la qual cosa creem be que's fa e mester que y es e cor lo dit senyor hage ara ordenat que la una de les dites galees grosses, ço es aquella appellada sta. Maria, sia aparellada per al sant pare, pertant vos manam espressament que la galea aquesta entre les altres façats notablement metre a punt e QUE Y FAÇAIS FER EN L'ESCANDALAR AXI BELLA CAMBRA, COM SE PERTANY, LA QUAL SIA PINTADA AB L'ESCANDALAR ENSEMP DE VERMELL ALS COSTATS E QUE Y SIEN FETS CAYRONS REYALS AB FULLA D'OR SEGONS QUE'S MEREIX E QUE LA CUBERTA SIA D'AZUR AB ESTELES DE FULLA D'OR, AXI BE COM FER SE PUSCA, LA POPA DE LA QUAL SIA TOTA VERMELLA E QUE LA FORNESCATS DE TOTES ALTRES COSES QUE Y SIEN NECESSARIES. E metets en cor que ultra los manaments que del senyor rey e de nos havets d'ajo nos nos en som per emparats e que es mester que per tot aquest mes sia tot acabat, cor d'altrament seria obra perduda e gran vergonya e minva del dit senyor e de nos e encara de tots los sotsmeses. Aximeteix vos manam QUE L'ALTRA GALEA GROSSA, APPELLADA SENT JOHAN, SIA PINTADA DE VERT, AXI COM L'ALTRA DESSUS DEU ESSER VERMELLA, E QUE Y SIA AY TAL DIFFERENCIA QUE ÇO QUE SERIA D'OR EN AQUÉLLA, ULTRA LES ARMES REYALS, SIA D'ARGENT EN AQUESTA, en la qual montara nre. cunyat lo Cardenal de Teronana. E siats certs que per honor d'aqueix regne havem ordenat que

axi sia fet. Dada en Barcelona sots nre. segell secret a iiii. dies de juny l'any m.ccc.lxxvi.

Fuit directa Gubernatori, juratis et probis hominibus ac deputatis Valencie.

b) *Segueix altra lletra semblant al rei, f. 48 v.*

Molt excellent: una letra he rebuda de la excellencia vra. ab la qual me manats que en loch de la galea de papa Urba faça metre a punt una de les galees grosses de Valencia e verament, senyor, ha'ns fort plagut, cor la dita galea de papa Urba no's posgues adobar sens gran cost, segons que jo trobava e us he ab mes lettres notificat (*Cfr. n. 13*).

La galea sotil de la daraçana d'ací que manats, senyor, que sia presa en loch de la dessus dita faç jo adobar e fare metre a punt, axi com mester fara, e he y triada una que ha nom sent Jorgi e altra que'n faç adobar de les deffora, que ha nom sta. Coloma. E noresmenys, senyor, he manat ab ma letra al governador batlle general e deputats de Valencia que facen metre a punt la una de les galees grosses de Valencia appellada sta. Maria per al papa e QUE FAÇAN PINTAR LA CAMBRA, SENYOR, E L'ESCANDALAR DE VERMELL, ALS COSTATS AB CAYRONS REYALS DE FULLA D'ATUR E DALT D'AZUR AB ESTELES DE SEMBLANT FULLA E QUE LA POPA SIA TOTA VERMELLA E QUE L'ALTRA, APPELLADA SENT JOHAN, he jo ordenat, senyor, que sia per a mon cunyat lo cardenal de Teroana e QUE SIA PINTADA DE VERT, AXI COM L'ALTRE DE VERMELL, E QUE ÇO QUE ES D'OR EN L'ALTRA SIA D'ARGENT EN AQUESTA, EXCEPTATS LOS SENYALS. SENYOR LO TENDAL QUE FOU FET PER PAPA URBA POT SERVIR ARA. E axi manats a aquell qui'l te que'l liure enccontinent. Les dites dues galeres sotils d'ací seran, senyor, en mar d'ací dicmenge primer vinent sens tot dupte. Nre. senyor Deus etc. Escrita en Barcelona a iiii. dies de juny l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

17

L'infant Joan al seu pare. Que per manca de moneda no es fa res en l'armament de les galeres ni a Mallorca ni a València i ben poc a Barcelona, que proveeixi. En la postdata diu que, segons els ambaixadors, el papa ha perllongat la sortida.

Reg. 1743 f. 49 v

Barcelona, juny 4

Molt excellent etc.: l'armament de les x. galees que havets profertes prestar al papa es en aytal punt que no si fa res en Mallorca ni en Valencia que jo sapia per falta de diners, ne aci sino fort poch. E axi, senyor, si merce es vra., hajats me per escusat, cor jo no he aades ab que y recapte donar. Senyor d'aquests jorns tramis jo una letra vra. e altra mia per raho de les dites galees al governador de Mallorca e el dit governador certifica mi, senyor, ab sa letra la qual remet a la vra, serenitat dins la present enterclosa que d'aquell fet no s'a encara res somiat en Mallorques e que la galea de'n P. Bn., al reebre, senyor, de les dites lettres vra. e mia, n'era ja

partida... E com per absència de la dita galea... se convenga senyor armar-ne una altra si volets que x. sien. Perço, senyor, ordenats ne d'aço e del als ab temps, segons que a la dita serenitat parra mils faedor. Certes, senyor, si diners hi haguessets trameses, jo us donara armades les dues galees d'aci sens tot dupte per tot lo present mes. Nre Senyor Deus etc. Escrita en Barcelona a iiii. dies de juny l'any m.ccc.lxxxvi.

Senyor apres que aquesta letra fou feta reebi dues letres dels embaixadors vres. d'Avinyo... E jassie segons tenor d'aquelles lo sant pare, senyor, haja perlongada sa anada en Roma es a mi semblant que les dites galeres degen esser axi tost armades com fer se pora, cor elles faen[t], senyor, lur servey, los pora esser trames i. laut que sien axi com esser poran a cert dia a Marsella d'on seran prop en Cerdenya estant, e d'aço, senyor, pendra Cerdenya gran confort sens tot dubte. Dada ut supra, Primogenitus.

18

L'infant Joan al seu pare. Insisteix en què no es pot fer res sense maneda i en què no és fàcil trobar a Barcelona qui la manlevi.

Reg. 1743 f. 48

Barcelona, juny 5

Molt excellent etc. Jassie que ab vres. letres m'ajats significat que trametriets moneda tantost aci e aquells qui devien dar recapte al armament de les x. galees, senyor, que manats armar per al sant pare e jassie encara que jo us haja respost ab mes letres les quals, senyor, devets haver ja haudes, que sens moneda no's pot gayre en lo dit fet enantar, empero, senyor, ne moneda ne home alcu per la dita raho no he vist. E cor lo temps del dit armament sie sobres curt perço, senyor, sopplich a la excellencia vra. que us placia cuytosament trametre la dita moneda, majorment, senyor, con aci no hage home alcu que'n puxe per aquella raho manlevar. Senyor, los mil florins que fiu posar en la taula del acordar se hagueren ja ab affany en tant que non porie hom trobar ne haver atretants. E axi, senyor, dats hi breument recapte o que en altra manera vos placia que me'n hajats per escusat. Nre. Senyor Deus etc. Escrita en Barcelona a v. dies de juny l'any m.ccc.lxxxvi. Primogenitus.

19

a) El rei Pere diu al seu primogènit que li envia el Comte de Cardona, qui li facilitarà tot per l'armament de les galeres.

Reg. 1258 f. 28 v

Montçó, juny 11

b) El rei a l'infant Joan. Que ha rebut la seva carta sobre l'ajuda a Còrsega i Sardenya (n. 15) i en la qual li recomana només envï sis galeres al papa; que no pot disminuir aquesta oferta, puix quedaria malament. Que també ha rebut altres lletres sobre la provisió feta per preparar una galera pel papa i altra pel cardenal de Teroana (n. 16). Que hi va el Comte de Cardona i farà portar

els diners. Que creu que les Cortis li atorgaran que pugui convertir l'armada pel papa en el fet de Cerdanya.

Reg. 1258 f. 28

Monçó, juny 13

20

a) *Joan al seu pare. Carta de creença en favor de Gilabert de Cruilles retornat d'Avinyó.*

Reg. 1743 f. 51 v

Barcelona, juny 14

Molt excellent etc.: lo jorn prop passat fou aci mossen Gilabert de Cruilles, d'Avinyo retornan[t], e vassen, senyor, a la excellencia vra. de consell meu. Sia vra. merce, senyor, que'l vullats creure de tot ço que us recomptara de ma part tot axi, senyor, com si de mi ho oiets. Nre. Senyor Deus etc. Escrita en Barcelona a 14 dies de juny l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

b) *Altra carta semblant per Francesc Averçó qui "fo aci... vespre del Corpus en ora tarda" menant tres galeres, la que ell se'n dugué i dues que en prengué del juige d'Arborea.*

Id. f. 51

21

a) *L'infant Joan al seu pare. Que ha sabut que el rei ha disposat menar les galeres el comte de Cardona, que no faci un tal afront a Gilabert de Cruilles (Cfr. n. 9, 10, 19). Que faci cremar aquesta lletra un cop llegida.*

Reg. 1743 f. 53

Barcelona, juny 16

Molt excellent etc.: Axi com ab altres letres he notificat a la excellencia vra. mossen Gilabert de Cruilles es vengut per manament, senyor, vre. e meu a ell fet ab letres les quals sens que'l pare sant no sabie res als del atorgament, senyor, que vos haviets fet de les x. galees al dit sant pare ell li mostra e per esguart d'aquelles ha estat, senyor, regracian[t] molt a vos e a mi aquest fet. E prega fort affectuosament al dit mossen Gilabert que tantost se'n vengues per dar bon espegament a les dites galees, segons que li era manat. Ara, senyor, es a mi estat escrit e al dit Mossen Gilabert, segons que diu, recomptat que vos volets fer venir lo Comte de Cardona per l'armament de les dites galees e per fer lo montar com a vre. almirall en aquelles. E cor esguardades, senyor, les coses dessus dites e que'l dit comte no ha servit de son ofici, senyor, de la guerra de Castella a ença en neguns affers e han'i hauts de perillosos e d'altres, aço, esguardades les coses dessusdites, fos la maior confusio del dit mossen Gilabert que venir li posques, e ell axi com sabets, senyor, hage de tot sos dies vos servit en gran e perillosos affers, axi com los seus faeren tostemp e per conseguint, senyor, no meresca esser confus per vos ni envergonyit, mas honorat e enantat, maiorment, senyor, com les dites galees les quals indirectament se

armen per lo fet de la illa de Cerdenya si'l dit comte hi montava servirien en una guisa en la dita illa e serviran sens dupte en altra si hi es lo des-susdit mossen Gilabert e attes, senyor, que vos a requesta de Corts generals l'avets fet capita general de les vres. mars, perço, senyor, supplich a la dita excellencia homilment que a vos placia que'l damunt dit mossen Gilabert, pus tan avant n'es estat e n'a lexada la embaxada en que era, men les dites galees e no lo dit comte ne altre. E verament, senyor, si lo maior home del mon era vre. almirall e vos haguessets fet anar tan avant lo des-susdit comte d'aquests affers com havets lo dit mossen Gilabert jo hagra raho, senyor, de dir semblants noves del dit comte que dich dessus del dit mossen Gilabert. E placiens, senyor, considerar axi meteix en aço que la taula del acordar s'es cordada en nom e aparellada ab armes de mossen Gilabert dessusdit. E sie merce vra., senyor, que quan haurets lesta aquesta letra la vullats en vra. presencia fer cremar. Nre. Senyor Deus etc. Escrita en Barcelona a xvi. dies de juny l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

b) *Altra letra a Mossèn Gelabert qui anava al senyor rei portant l'anterior. Es condol de la deshonor (minva) que li arribaria si el rei no mudés de consell.*

Reg. 1743 f. 144 v

Barcelona, juny 19

Lo primogenit.

Mossen Gelabert: vra. letra havem rebuda e certificam vos que a nos desplaun tant que pus no porie la minva que a vos s'espera de la venguda del Comte, pero, si a Deu plaura, revenir se porie. E axi vos quan serets amb lo senyor rey a qui nos escrivim fort afectuosament, axi com sabets, ab letres que vos meteix portats procurats-ne ço que devets cor nos volenters ne exseguirem tot ço que al dit senyor ne placie fer en favor vre. Dada en Barcelona... a xix. dies de juny l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

22

a) *El rei diu al seu fill Joan que ha sabut que el Sant Pare ha allargat la seva anada a Roma fins el 1.º de setembre. Que només continuïn armades les dues galeres de N'Aversó.*

Reg. 1258 f. 34 v

Montçó, juny 16

Lo Rey.

Molt car primogenit. Per ardots que havem d'Avinyo, axi per les letres del sant pare com dels nres. missatgers qui son la, que'l dit sant pare ha allargada la sua anada tro el primer dia de setembre havem acordat que a present ii. galees solament sien armades a asaber les ii. que se'n mena n'Averso qui are son tornades ab ell e axi volem e us manam que no les lexats desarmar per res, ans los fets dar panatica... e com que haien mester ne aquella galea de'n Angla no volem que desarm mas que li sia dada panatica per lo temps que haura a servir... Quant es de les altres galeas

a compliment de les x., com encara no haïam deliberat si's armaran tan prestament no n'havem acordat o si's allargara la armada d'aquelles tro a la anada del papa, volem que s'i sobresega a present tro altra manament haiats nre. Dada a Muntso... a xvi. dies de juny del any m.ccc.lxxvi.

b) *Segueix altra carta semblant adreçada al Comte de Cardona.*

23

a) *El rei al cardenal d'Aragó que ha escrit al Sant Pare per saber de cert el temps de la seva partida per Roma i que li assegurí si ha de tenir guerra o no amb el duc d'Anjou.*

Reg. 1258 f. 37

Montçó, juny 18

Reverent padre e amigo muy caro: nos escrivimos al padre santo en la forma de que vos embiamos traslado dentro la present. E, por que es a nos de muy gran necessitat de saber ciertament el tiempo de la partida del padre santo e si de cierto se fara la partença, por que tantos son los afes que havemos e special en Cerdenya que non nos es menester que espendamos de baldes lo que costaran las galeas que le havemos embiar, mas que nos en el tiempo que agora las demanda que por hiverno qui viene dessuso no poran servir a otra cosa, assimismo nos sea muy necessario de saber si en el dito tiempo hauremos guerra con el duch d'Enjou por que en aquell caso con tales e con tan grandes personas hauremos afes, es asaber con el rey de Ffrancia e con el rey de Castiella, que nos nos hauremos menester las ditas galeas por seer poderosos por mar e por tierra. Por esto rogamos la vra. paternitat... que vos nos certiñades de todo esto como mas clarament podredes e... fagades que'l padre santo nos ende escriva, como sabe Dios que nos havemos gran talant de servirlo... Dada en Muntson a xviii. junio m.ccc.lxxvi. Rex.

Fuit similiter scriptum nunciis qui sunt in curia Romana.
Dirigitur Cardinali de Aragonia.

b) *La lletra al papa a que fa referència l'anterior es troba al f. 36.*

24

a) *L'infant Joan al seu pare. Que li tramei el vicealmirall de Mallorca Tomàs des Bach que li parlarà "sobre la provisio faedora de panatica com de paga e axi de les tres galees qui ja son armades com de les altres que y deuen armar per anar al Sant Pare e altres coses".*

Reg. 1743 f. 55 v

Barcelona, juny 20

b) *Segueix la Memòria per en des Bach "de ço que per part del senyor duc deu explicar al senyor rey":*

Que faci que els aragonesos lliurin 12.000 florins per les dues galeres que es deuen armar a Barcelona.

Que doni manament de convertir en florins d'Aragó els 24.400 que presta el General de Catalunya.

“Item que con per vigor de i. letra per lo dit senyor tramesa al senyor duch per la qual li manava de continent fossen aparellades, adobades e fornides certes galees a compliment de les x. galees que deuen anar al pare sant ab aquelles iii. que ja son armades en la mar e axi se sia de fet seguit, hoc encara mes tota la xurma d'aquelles dos galees qui se armen en la ciutat de Barcelona sia acordada e donat se[n]yal e sie gran perill de perdre lo senyal e les persones que son usades de navegar et no han que despendre si donchs la paga prestament no li es feta per que placia al senyor rey de provehir que la xurma que aci es acordada e semblantment a Valencia que no's perda.”

“Item es estat comptat en la ciutat de Barcelona mdc. quintals de bescuit...”

Que per via de canvi fa enviar a Mallorca 3.000 florins per armar allí dues galeres.

Que faci despendre als aragonesos els 12.000 florins que els pertoca pagar per l'armament.

Que no faci desarmar les tres galeres ja armades, que si es desarmessin no les podria tenir armadas ni pel setembre ni per vuytubri.

25

L'infant Joan al rei. Contestant a una lletra seva, li diu que no es desarmaran las dues galees de N'Averçó i la de N'Angle. Que s'alegra de què les Cortis li hagin atorgat que els 50.000 florins concedits per a l'armada del papa es puguin convertir en el fet de Sardenya.

Reg. 1743 f. 58

Barcelona, juny 23

26

L'infant Joan al governador de València. Que el Sant Pare ha escrit al rei notificant-li que no necessita les galeres fins per tot l'agost i que, per tant, suspengui l'armament de les galeres fins a nova ordre.

Reg. 1743 f. 59

Barcelona, juny 23

27

L'infant Joan al seu secretari P. de Gostemps (Dagostemps). Que sap que el Sant Pare ha donat les gràcies al rei per la proferta de les deu galeres que no necessita fins l'agost, que com ell vol també contestar al papa que li remeti còpia de la lletra d'aquest.

Reg. 1743 f. 59 v

Barcelona, juny 25

28

El rei als seus ambaixadors en la Cúria Romana, especialment al bisbe de Lleida. Respon a una lletra en la qual li demanaven si devien restar a Avinyó no havent comparegut allí els ambaixadors del duc d'Anjou.

Reg. 1258 f. 47

Barcelona, juny 25

Lo Rey.

Per lettres que de vos, mossen de Leyda, havem rebudes havem sabut com los missatgers del rey de França no son aqui venguts, perque voliets saber de nos si voliem que us en vinguessets o que romanguessets aqui. E lesta la dita letra en nre. consell e hauda sobre aço deliberacio, entenem que, haud esguard com ha molt que vosaltres sots aqui e que haura mes que y serets quant haurets la present e que si los dits missatgers hi deguessen venir ja hi foren estats, entenem que us en dejats venir, si donchs certament altre ardit no haviets que prestament hi deguessen esser, faents tota vegada tal escusacio en vra. partida davant lo pare sant que sia descarrech a nos e al altra part carrech. E si altre cosa hi podets fer en la dita partida que poguessen a nos profitar e al altra noure, fets ho. E aço comanam a la vra. diligencia. Dada en Muntso a xxv. dies de juny del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur ambaxatoribus dni. regis qui sunt in Romana curia.

29

El rei als seus ambaixadors en la Cúria Romana que, tenint en compte les moltes despeses fetes en l'armament de les galeres i el perill de Sardenya, demanar al papa que per esguard de les dites despeses li vulgui concedir les dècimes per sis o almenys per quatre anys, puix ja han estat despeses les darreres que li concedí.

Reg. 1258 f. 46 v

Montçó, juny 25

30

a) *El rei al governador de València Mossèn Olfo. Que les Corts li han concedit que pugui convertir en altres afers els 50.000 florins atorgats per a l'armada pel papa.*

Reg. 1258 f. 48

Montçó, juny 26

b) *El rei diu el mateix al seu fill Joan expressant-li la distribució a fer dels 50.000 florins.*

Reg. 1258 f. 54 v

Montçó, juny 26

31

El rei Pere al comte de Cardona. Contestant a una lletra d'aquest en la qual li demanava si enviava o no les galeres al papa, li diu que ha escrit al papa preguntant-li li precisés la data de sortida i que tan prompte rebí la resposta l'hi farà saber.

Reg. 1258 f. 55 v

Montçó, juny 30

32

a) *L'infant Joan al seu pare. Que havia rebut una butlla del Sant Pare i altra per al rei, que li tramet ambdues.*

Reg. 1743 f. 63 v

Barcelona, juliol 3

b) *Altra lletra al seu secretari demanant-li li faci conèixer la resposta que farà el rei a la butlla esmentada. Demana el mateix en altra lletra al rei. El Sant Pare demanava en aquesta butlla que sens falta li enviessin les deu galeres promeses i que fossin al port de Marsella el primer de setembre.*

Reg. 1743 f. 64 v

Barcelona, juliol 4

33

El rei Pere als seus ambaixadors d'Avinyó. Que deixa a llur discreció el restar més temps actí. Que demanin de totes passades les dècimes al Sant Pare, que si les obtenia enviaria les galeres encara que hagués de tenir guerra amb el d'Anjou.

Reg. 1258 f. 63 v

Montçó, juliol 5

Lo Rey.

Ja us havem escrit per nres. lretres com lo fet de la vra. aturada en cort de Roma o de la partida remetem a vra. discrecio, perque volem e us manam que, si vehiets que la vra. aturada no faes negun fruyt e que fos minve nra., que no y aturets una hora, tota vegada partint vos en ab gracia e licencia del papa e tenits sobre allo totes maneres que porets descarregoses a nos. Quant es del fet de les galees que deviem trametre al papa e de que li havem escrit per nra. letra que'ns faça be certs de sa partida per tal com una vegada la ha allargada... que tingats la practica que us havem notificada, pero si lo pare sant nos dona les decimes de que havem escrit a vos, Mossen de Leyda, que en aquell cas, encara que nos hajam guerra, si tendrem totes maneres que puxam per que li pugam acorrer de les dites galees per lo seu viatge, mas sens les dites decimes, en cas que guerra haguessem, seria a nos impossible de trametre hi les dites galees. Dada en Muntso a v. dies de juliol del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur ambaxatoribus dni. Regis qui sunt in Curia Romana.

34

Lletra al Caràenal d'Aragó molt semblant a l'anterior.

Reg. 1258 f. 64 v

Barcelona, juliol 5

Reverent padre e amigo muy caro. Recebimos vra. letra e a lo que nos feytes saber que'l papa ha por cierto de partir con su cort el primero dia de setiembre e assi que'l certificassemos si aquell dia pora fer conto que haia deu galeas que le havemos otorgadas, respondemos a la vra. paternidad que nos ja le havemos escripto sobre este feyto e a vos ende havemos escripto rogando vos que fagades que ell nos escriba de cierto del dia de su partença e si en aquell tiempo nos cale duptar de la guerra del duch d'Enjou e sobre esto atendemos su respuesta. Empero nra. clara entencion es que, aun que haiamos guerra, si ell nos atorga las decimas de que los nros. embaxadores le deven supplicar por las misiones que havemos ja feyto en las ditas galeas, partida de las quales misiones son perdidas, que nos le hayamos las ditas galeas bien que nos seran de gran costa, e que sean franchas las decimas que non de haiamos fer part, pues se espenden en su servicio. Dada en Muntson a cinco dias de julio del anyo m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur Cardinali de Aragonia.

35

Llarga lletra de l'infant Joan al seu pare sobre la distribució dels 50.000 florins que les Corts li havien atorgat de passar-los de l'armada del Sant Pare al fet de Sardenya i sobre la qual distribució el rei havia donat uns captíols al vicealmirall Averçó, manant s'endugués tota la moneda i les dues galeres cap a Sardenya a més de 150 ballesters a allistar a València i Barcelona. Joan reuní consell i exposà al rei el seu parer. València devia contribuir a l'armada de les deu galeres amb 10.000 florins.

Reg. 1743 f. 66-67

Barcelona, juliol 8

36

a) *El rei Pere al Sant Pare. Que ha rebut la seva butlla participant-li la intenció de partir el 1.er de setembre i recomanant-li els processos contra els florentins. Que ja li havia escrit com li feia preparar les galeres pel primer de juliol, però estava perplexa per por de la guerra. Que sobre els processos dels florentins li ha escrit altra lletra.*

Reg. 1258 f. 71

Montçó, juliol 11

b) *Segueix una carta al seu fill dient-li que no permeti siguin damnificats els florentins del regne i que ha fet bé de no deixar publicar la butlla papal.*

Reg. 1258 f. 71

Montçó, juliol 12

c) *La carta al papa és al f. 77 v. a la qual segueix aquesta altra als ambaixadors que dona a conèixer el pensament del rei.*

Reg. 1258 f. 78

Montçó, Juliol 16

Lo Rey.

Sapiats que'l sant pare nos ha pregats per ses letres que'ns mostrem favorables e benignes en la publicacio e execucio dels processses que ha fets contra'ls florentins... E par nos, parlant ab reverencia de la sua santedat, que vers alguns florentins qui lonch de temps, ans del començament dels dits processses tenien lurs alberchs ab mullers e fills en nra. terra tinent hi continuament alberchs e botigues e son sens colpa, sien massa rigorosos e aspres los dits processses en algunes coses qui's contenen en una clausula... ço es en les paraules "nec bona nec parentes a quibus successioem sperare possent haberent nec patres aut alios cum quibus bona non diuissent" cor per haver aquells que son domiciliats e habitants en nra. terra bens en Florença ne per haver hi pares, ne mares, ne germans, ne altres ab qui no haien departits bens, no's demostra ells haver colpa en res... On volem e us manam que supliquets de part nra. al sant pare que li placia mudar aço per manera que si aquests sotsmeses nres. e altres... no han colpa, no haien pena; cor seria contra Deu e justicia. Dada en Muntso...

Dirigitur ambaxatoribus dni. Regis qui sunt in curia Romana.

d) *Segueix una carta a l'infant Joan, de la mateixa data, dient-li que amb els del seu consell ha acordat permetre publicar la butlla del papa, però no deixar agreujar els florentins.*

37

a) *El rei al Cardenal d'Aragó. Que vol saber de cert si haurà pau o guerra amb el d'Anjou per comprometre's a enviar les galeres al papa el primer de setembre, com aquest li demanava.*

Reg. 1258 f. 74 v

Montçó, juliol 12

Reverent padre e amigo muy caro: sepa la vra. paternitat que nos sobre la bolla que'l padre santo nos ha agora embiada con que nos ruega que, como ell sea firme en su partença, le haiamos las galeas al puerto de Marsella el primero de setiembre, le respondemos por nra. letra... Porque es menester que en todo caso del mundo seamos claramente certificados si hauramos paç, como en otra manera nos non podriamos embiar las ditas galeas, porque nos sabiendo los grandes pertreytos que'l duch d'Enjou ha feyto e faze, si be a present no faze guerra, si nos conviene que por mar e por tierra continuadamente seamos avisados e endreçados por defender e non fariamos saviesa que, estando en esti dubdo, nos desexiessemos de nras. armas. Porque rogamos la vra. paternitat que desto nos fagades ciertos al mas ajus que podredes. Dada en Muntson a xii. dias de julio del anyo m.ccc.lxxvi. Rey.

Dirigitur Cardinali d'Aragonia.

b) *Segueix una carta semblant als ambaixadors afegint que havent ja ells informat el papa del seu dret, que tornin d'Avinyó, fol. 75.*

38

El rei a l'infant Joan. Que ha informat al papa que li fa armar les galeres per al primer de setembre, en cas, però, que hagi pau amb el d'Anjou. Que ha acordat fer adobar aquelles galeres que ja s'armaven, exceptuades tres. Que hi destina de dos a tres mil florins. Que l'infant tingui diligència en ordenar aquest adob.

Reg. 1258 f. 76 v

Montçó, juliol 15

39

a) *El rei al cardenal d'Aragó. Que ha rebut lletra seva aconsellant fes armar en tot cas les galeres i no demanés per ara les dècimes. Que es meravel·la no hagi respost a la que li demanava si podia estar cert d'haver pau (Cir. n. 36), puix no pot estar amb aquest rezel. Que ha manat als ambaixadors que demanin ara les dècimes, puix ja es feren molts gastos per l'armament, que han estat perduts, i que ara es tornaran a fer. Que ell intercedeixi perquè el papa atorgui les dècimes.*

Reg. 1258 f. 84

Montçó, juliol 20

b) *Carta semblant de la mateixa data als ambaixadors, fol. 84 v-85.*

Lo Rey.

Reebuda havem vra. letra en que'ns fets saber que negu no ha vengut aqui per lo rey de França ne per lo duch d'Enjou ans lo papa qui'n havia escrit al rey de França no ha hauda resposta. On vos responem... que us en tornets e que no esperets altres tractaments... cor aquests tractaments no's menyarien a nra. honor, ans poria esser escarn, pus no y ha neguns missatgers de l'altra part. E axi venits vos en... Quant es d'aço que'ns havets despuys fets saber... que trobats, d'acort ab lo cardenal d'Arago e ab lo Castella d'Emposta, que sie minve nra. que are's demanassen les dècimes tro que'l papa sia en Roma e puys nos supplicats que pus havem atorgades les galeas que facam que'l papa les haia... meravel·lam com... nos consellats aço... car si guerra havem... no iariem saviesa que'ns desisguessem de nres. galeras per persona del mon. Pero certificam vos que nos totes les dites galeas si podem sino almenys vi. haurem armades al dit temps... pero volem en tot cas que li sien de present demanades les dècimes... e no curets si be no entenets que'ns sia honor cor nos veem que tot hom vol fer sos afers com pot e sins fem nos... E encontinent que demanades les li hajats partits e venits nos en, car de vuy mes a gran minve e deshonor nra. hi aturats. Dada en Muntso... a xx. dies de juliol del any m.ccc.lxxvi.

Dirigitur ambaxatoribus qui sunt in Romana curia.

40

El rei a l'infant Joan. Que, atesos els consells dels missatgers d'Avinyó i dels seus consellers, ha decidit fer armar les galeres de totes maneres, però només sis.

Reg. 1258 f. 86

Montçó, juliol 22

Lo Rey.

Molt car primogenit: los nres. missatgers qui son en cort de Roma e los altres servidors que y havem e encare tots aquells axi de nre. consell com altres qui son ab nos consellen que, pus havem promeses les x. galees al papa, les li haiam al port de Marsella lo primer dia de setembre que'l papa les havia mester per la sua partida; cor diuen que si no u compliem que gran minve e gran escarni li fariem e a nos mateixs desonor, pus promes les havem. E per aquesta raho nos havem acordat d'haver li al dit dia no pas totes les dites galees car, esguardat lo temps, qui es poch, e los altres afers que havem, impossible ho veem que's pogues fer; mas vi., ço es les iii. qui devien estar en Cerdenya e altres iii., aquelles que entendrets que sien pús abtes e abans aparellades, en les quals empero ne sia la una aquella que ja d'aquests dies fahiets aparellar per la persona del papa. Perque us pregam e us manam que façats que aquestes galees sien breument aparellades e armades per manera que ab les altres iii. de Cerdenya puixen esser lo dit dia al port de Marsella... Dada en Muntço... a xxii. dies de juliol del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Similis littera in effectu et sub eadem data et signo fuit missa Bng. de Relato.

41

a) *El rei al cardenal d'Aragó. Que es fa càrrec de la seva bona voluntat en no presentar al papa la carta en la qual el rei exigia li asseguressin si hauria pau o guerra; li explica la causa perquè féu aquesta demanda i insisteix que en cas de guerra aprofitaria les galeres que prepara pel papa.*

Reg. 1258 f. 90

Montçó, juliol 24

Reverent padre e amigo muy caro. Segunt una letra que nos havedes embiado parece que los nros. mesatgeros no han presentada al padre santo una letra que le embiaramos a fin que por ell fuessemos ciertos si hauriamos paç o guerra con la casa de Ffrancia por el feyto del duch d'Enjou e ha nos sapido malo por que no le es seida presentada, maguera sepamos bien que lo que por la vra. paternidat se ha feyto e se faze en esti feyto e en todos otros es a buen e verdadero zelo e buena affeccion. E porque la vra. paternidat sepa la razon porque nos sobre este feyto escriviamos al padre santo e queriamos sobre esto su respuesta; si fue enganyo quando ell nos empro de las x. galeas el qui nos porto las bollas nos dixo de part suya que'l dito padre santo no partiria de Avinyon tro que'l dito feyto del duch d'Enjou fues posado en buen estado a honra nra., e vedemos que d'esto

no se ha seguido ninguna cosa e maguera que'l padre santo nos haia dito que espera en Dios que verna a buena concordia e que si ha seer guerra no lo sera deste tiempo, poco nos cumple antes nos plaze que sepa la vra. paternidat que nos, vidiendo que tot hombre quiere fer sus aferes, pus que los tractos del duch d'Enjou no tienen via, antes los nros. mesatgeros son seidos detenidos aqui sin todo fruyto, somos en otros tractos, pero, Dios queriendo, nos faremos armar todas las ditas galeas, si podemos, sino al menos vii. porque las podamos embiar al padre santo al tiempo que las demanda, mas si los tractamientos que nos son movidos aca no's vienen bien, si doncas los del duch d'Enjou no vienen a buena concordia, segunt parece no faran, nos nos serviremos de las ditas galeas si laoras las hauremos menester, car mas nos cale de nros. afferes que d'otros. Dada en Muntson... a xxiiii. dias de julio del anyo m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur cardinali Aragonie.

b) *Al fol. 89 v una carta semblant als ambaixadors insistint, a més, en què tornin.*

42

L'infant Joan al Comte de Cardona. Que vagi a Barcelona per a fer-se càrrec de l'armament de sis galeres que el rei ha decidit enviar al papa.

Reg. 1743 f. 82 v

Barcelona, juliol 28

Una letra havem reebuda, lo dia present, del senyor rey ab la qual nos signifie que'ls embaxadors d'Avinyo e aquells de son consell li consellen que en tot cas face armar les x. galees (Cfr. n. 39) que ha promeses al papa, cor d'altra guisa le'n fora gran injuria e aximateix gran deshonor e que al primer dia de setembre les face esser al port de Marsella. E cor lo senyor rey hage acordat de prestar-le'n vi., ço es les iii. de Cerdenya e iii. que vol que en sien armades prestament e hage a nos manat que aço façem exseguir cuytosament e complir, com aci hage ja moneda assats, perço us pregam e manam que, vista aquesta letra, vengats aci a nos per metre en execucio les coses dessus dites e altres que sien necessaries al dit fet. Dada en Barcelona... dissapte a xxvii. dies de juliol del ary m.ccc.lxxvi a hora del sol post.

Fuit directa comiti Cardone.

43

a) *L'infant Joan mana als vicealmirall, batlle i al conseller P. de Marrades, de València, que, havent el rei ordenat altra vegada s'armin les galeres pel papa, prenguin les dues que tenen allí els jurats.*

Reg. 1743 f. 86 v

Barcelona, juliol 28

Lo primogenit.

Sapiats que'l senyor rey ha ordenat ara novellament e a nos mana que prestament sien armades iii. galees les quals lo dit senyor Rey ensemps

ab altres iii. galees qui son en Cerdenya armades, axi que seran en nombre de vi. galeas armades, ha prestades al sant pare per son passatge que deu fer en Roma, axi que'l primer dia del mes de setembre primer vinent les dites vi. galees sien a Marsella, on lo dit pare sant se deu recollir. Perque us dehim e us manam espressament que en continent prengats e haiats a vres. mans la galea Sta. Maria qui s'a armar e apparellar, la qual ja's metia a punt l'altre jorn per al dit sant pare, con lo dit senyor rey li atorga que li prestaria x. galees, la qual galea fets apparellar e metre a punt segons que ja era començat e ordenat e a vosaltres manat. E aximeteix la galea sotil, aquella que es ja adobada e a punt de metre en la mar. Noresmenys vos manam que acordets a iii. meses xurma de gents, ço es comits, sotacomits, companyons e altres persones necessaries al forniment de les dites dues galees, cor en Michel Palau de la tresoreria del senyor rey vos fara ministrar e donar tota aquella quantitat de moneda que sia necessaria a la dita xurma. E encara mes vos manam que façats fer cccc. quintars de bescuyt a obs de les dites galees qui's pagaran de la dita moneda... E en totes les dites coses hajats sobirana cura e diligencia, cor segons que la qualitat del fet requer les dites galees han a esser al dit loch de Marsella lo dessusdit primer dia de setembre, les quals dues galees armades e apparellades facen la via de Barcelona on trobaran la tercera galea qui s'arma aci en Barcelona; a les quals dues galees nos darem aci compliment de la panatica a compliment dels dits iii. meses. E fets per guisa que en Bn. Torrella mont en la dita galea santa Maria per conseller e, en cas que'l pare sant mont en la dita galea, que ell hi vaja per acomendar, com nos vullam que axi sia, atesa la sua bona fama. Dada en Barcelona... a xxviii. dies de juliol l'any m.ccc.lxxvi.

Fuit directa Petro de Tous, militi viceammirato, Francisco Marrades, bajulo generali regni Valencie, et Petro Marrades, consiliario dni. regis.

b) *Insisteix en què prenguin les galeres i les facin armar aviat en altra lletra del primer d'agost, fol. 89-90.*

c) *En altra carta diu a Bn. Torrella que munti en la galera Santa Maria que s'arma allí, a València, per si hi puja el Sant Pare. Mateixa data, f. 76.*

44

a) *L'infant Joan diu al Comte de Cardona que ha rebut la seva lletra excusant-se de no poder menar, segons estava acordat, les galeres del papa. Que queda excusat (Cfr. n. 48).*

Reg. 1743 f. 89 v

Barcelona, juliol 31

b) *L'infant Joan a Mossèn Gilabert de Cruilles que hi vagi per anar amb les galeres del Sant Pare, puix el Comte de Cardona s'ha excusat de menar-les (Cfr. n. 48 c i 50).*

Reg. 1743 f. 88

Barcelona, juliol 31

45

El rei diu al mestre racional Berenguer de Relat que ha rebut la seva lletra i ell ha decidit trametre, si pot ésser, les deu galeres al papa o les més possible. Que de les tres galeres de Sardènia, dues vagin al papa.

Reg. 1258 f. 97 v-98

Montçó, agost 1

Lo Rey.

Vres. letres havem reebudes sobre lo fet de les galees del papa e sobre lo fet de la terra de Calatrava... E quant al fet de les galees... som d'intencio de trametre totes x., si era cosa possible, mas be veem que tant curt es lo temps que no y poria ésser a tot proveit; per que havem sobre aço acord final volem que metats vra. punya en fer espeegar aquelles mes que porets. E jassia vos entenats que les tres galees ordonades per estar en Cerdènia hi degen romandre per esquivar lo perill, nos havem per espeegat que solament n'i romangue una e que les dues vagen ab les altres al papa... Dada en Muntso... Quant aço que'ns fets saber del bescuit de les galees n'an poch e que'n fos comprat dels iii^m. florins que us havets retinguts dels x^m., par nos que ja per altres letres nos hajats fet saber que aqui sobrava molt bescuyt que haviets fet fer per lo primer viatge, perque, si d'aquell ni ha, estalviats los diners tant com porets. Rex.

Dirigitur Bng. de Relato, magistro rationali Curie dni. regis.

46

L'infant Joan diu a Francesc d'Averçó, vicealmirall de Catalunya, que sigui al port de Marsella, el primer de setembre, amb les tres galeres que té allí a Sardènia.

Reg. 1743 f. 90

Barcelona, agost 3

Visalmirall: sapiats que lo senyor rey ha ordenat que sien de present armades tres galees, ço es, una açi en Barcelona e les dues en Valencia o mes si possible sera, les quals ab les tres galees qui son ab vos aqui en Cerdènia lo dit senyor ha atorgades prestar al sant pare que se'n deu anar en Italia e les quals deuen ésser dins lo port de Marsella lo darrer dia del mes d'agost. Perque us dehim... siats lo dit dia en lo dit port cor les altres tres galees se'n menara d'aci lo noble mossen Gelabert de Cruilles... Dada en Barcelona a tres dies d'agost l'any m.ccc.lxxxvi. Primogenitus.

Fuit directa Francisco de Avercone, viceammirato Cathaloniae.

47

a) *El rei Pere diu al papa que, accedint als seus requeriments de què les galeres promeses siguin a Marsella el primer de setembre, ja en té algunes d'ar-*

mades i en fa armar d'altres. Que ha encomanat aquest afer al seu fill qui li podrà dir millor el dia que estaran a punt.

Reg. 1258 f. 103

Montçó, agost 5

Sanctissime ac beatissime pater: humilitate qua convenit recepimus S. V. litteras deprecatorias ut galeas per nos liberalitate nra. vobis oblati tali tempore destinemus quod in portu Massilie in kalendis proximi venturi mensis septembris verisimiliter possint esse, cum sitis in firmo proposito pergendi ad Urbem tempore quo jam nobis aliter intimastis. Quibus litteris respondemus, beatissime pater, quod nos partem dictarum galearum iam armavimus, alias vero, ut festinancius possumus, parari et armari facimus ut eas vobis mittamus. Idem hoc onus nro. primogenito, in civitate Barchinone nunc existenti, dedimus. Ipse enim de tempore quo armate erunt poterit melius S. V. reddere certiore. Almam personam etc.

b) *El rei Pere comunica a l'infant Joan que tramet l'anterior lletra al papa, afegint "es mester que per vres. letres façats al pus breu que porets saber al papa lo temps dins lo qual certament les dites galees pora haver".*

Reg. 1258 f. 104 v

Montçó, agost 6

c) *L'infant Joan escrivia l'II d'agost al Sant Pare que, atenant a una butlla seva i a la lletra anterior del seu pare, li diu que s'estan armant de pressa les galeres i que infalliblement les tindrà al port de Marsella el més tard el 8 de setembre.*

Reg. 1743 f. 97 v

Barcelona, agost 11

d) *Segueix carta del mateix dia de l'infant al seu pare dient-li que ha respost al Sant Pare, fol. 98 v. Altra del dia 12 als ambaixadors, fol. 98.*

48

a) *El rei al Comte de Cardona que li estranya no hagi respost a la lletra demanant-li que anés a Barcelona per menar les galeres.*

Reg. 1258 f. 103 v

Montçó, agost 5

Comte: pochos dies ha que us havem notificat que nos havem acordat de trametre al papa les x. galees, si podem, sino almenys vii. e axi que us en anassets a Barcelona si pujar voliets en les dites galees e que d'aço haguessem encontinent vra. resposta; e no la havem hauda, de que'ns marvellam molt. Perque us dehim e us manam qu'encontinent anets a Barcelona per lo dit fet e no'n laguiets una ora, car lo temps es tan curt que no'n sofer, e hajam per lo portador de la present vra. resposta, que es vra. entencio. Dada en Montso... a v. dies d'agost m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur comiti Cardone.

b) *Tres dies més tard el rei ja escrivia al Comte de Cardona excusant-lo de no haver acceptat el comanament.*

Reg. 1094 f. 85

c) *Altra carta a Mossèn Gilabert dient-li que, no havent acceptat el de Cardona el comanament de les galeres, el prengui ell i que no li sàpiga greu, perquè l'almirall té aïtals prerrogatives.*

Reg. 1094 f. 84 v

Montçó, agost 8

Mossen Gelabert: Sabut havem per nre. almirall qu'ell bonament no pot manar les galeres que nos trametem al papa e nos havem lo u per escusat, per que volem e manam a vos de certa sciencia e espessament que encontinent, tots afers lexats, entenats ab la major diligencia que porets en armar e espatxar les dites galeres, les quals vos vos tenits per dit que havets a menar, car nos ho havem axi acordat. E no us meravellats ne us sapia mal com l'almirall s'entemetia (1) d'armar e menar les dites galees, car saber podets que per son ofici ha ell haver aytal prerrogativa, que si ell pot o vol menar armada que façam, ho pot fer e semblant prerrogativa hauriets vos si erets nre. almirall. Ja veets, mossen Gelabert, quan es breu lo temps, perque cove que façats de necessitat virtut. Dada en Montso a viii. dies d'agost del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Fuit missa Gilaberto de Crudilis.

d) *El rei Pere a Gilabert de Cruilles donant-li més explicacions sobre el seu nomenament de capità de les galeres.*

Reg. 1258 f. III v-II2

Montçó, agost 12

Lo Rey.

Mossen Gelabert. Lo tresorer nre., a qui vos havets escrit, nos ha suplicat de part vra. que us vullam declarar nra. intencio sobre la vra. anada d'aquest viatge del papa. E dehim vos que nos volem que, pus lo Comte de Cardona no y va, que vos e no altre siats cap de totes les galees que hi iran, e no era pas intencio nra. que hi anassets ab ell, ne sots ell. Quant al als, que comanem a vos e no a altre ço que havem a demanar al papa, sapiats que tot quant hajam a fer ab lo papa comanare[m] a vos, axi com aquell qui entenem que hi daretz bon recapte e d'aço farem ordonar nres. capitols e creences qui seran a vos comanades. Quant al als, que'l papa ha fet almirall lo Castella e que volrem que vos façats sobre aquest fet en tant com nos som ganfanoner de la esgleya, vos responem que nos hi acordarem e apres que y hajam deliberat hi provehirem per tal guisa que elegirem, si plau a Deu, la millor e de tot vos assabantarem fort breu. A nos es dit que P. Rodeja, segons que vos sabets, es bon homo e qui us ha be servit en Cerdanya e axi que'ns plagues li donassem la patronia de una galea e nos, per que'ns pensam que vos guardarets en aço ço que devets, comanar-vos e us manam que, si us es vigares que afer faça, li comanets la dita patronia, car a nos ne plaura ço que vos ne farets. Dada en Munso... a xii. dies d'agost del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur Gilaberto de Crudiliis.

(1) En el Reg. "sen temetia" que deu ésser per "s'entremetia".

49

De l'infant Joan als ambaixadors responent a tres punts d'una lletra rebuda. Que amb seguretat el papa tindrà sis galeres a Marsella el 8 de setembre.

Reg. 1743 f. 93

Barcelona, agost 5

Lo primogenit d'Arago.

Una letra vra. feta en Avinyó a xxviii. dies de juliol havem rebuda en la qual nos havets trames traslat d'una altra que'n enviavets al senyor rey e, entesa aquella, vos responem de les tres coses de que escrits al dit senyor e a nos, ço es de la vra. tornada e de les galees e del fet dels florentins. E primerament que volem e us pregam que aturets per manera aqui que no sia minva del senyor rey ni de nos. Sobre'l fet de les galees es axí que'l dit senyor veen[t] que'l pare sant havia perlongada sa anada, es assaber de juny entro a setembre, si's vol per la perlongacio aquesta si's vol perço cor comunament se dehia que'l dit pare sant no partira enguany d'Avinyo per anar en Italia, havia feta cessar la armada; mas ara, saben[t] lo dit senyor que'l dit sant pare diu en cert que partira sens falla de Marcella per anar a les parts d'Italia lo primer dia del prop vinent mes de setembre e volen[t] li complaure aytant com pot, a nos qui'l havem d'aço instantment supplicat e pregat mana armar les galees que promeses havia al dit sant pare; pero tot hom dupte que dins tan poch temps pusquen esser armades, cor armar dins i. mes x. galees es cosa quaix impossible; mas sens falla alcuna vos notificam que a viii. del dit mes de setembre lo senyor rey haura trameses per la dita raho vi. galees al port de Marcella, Deus volent, cessant tota dilacio e emparg. E aço, si us volets, podets de part nra. assertivament recomptar al dit sant pare. Del fet dels florentins volem axí mateix e us pregam que'l metats en deguda execucio segons que'l senyor rey vos ha ab ses lteres manat, e certificats nos ab vres. letres dels affers de la vra. embaxada aytant com bonament fer se pora e aximeteix de tots los novells que hajats. Dada en Barcelona sots nre. segell secret a v. dies d'agost l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

Fuit directa ambassiatoribus dni. regis in curia Romana.

50

L'infant Joan al seu pare. Que ha complert les seves disposicions per l'armament de les galeres, en l'armament de les quals treballa de ferm Mossèn Gilabert. Que faci entregar el tendal que servi per l'altra papa.

Reg. 1743 f. 96

Barcelona, agost 7

Molt alt etc.: de la vra. magnificencia he reebuda una letra ab humil e deguda reverencia continent en acabament l'espeegament de les galees que deuen anar al sant pare e de continent escrivi al visalmirall de Valencia e an Francesc Marrades, batle general, e an P. Marrades, ciutada de Valencia, que tantost fossen armades les dues galees e aparellades que lla se devien

armar e sien aci al xx. jorn d'aquest mes si abans no poran e sobre aço los he escrit com pus curosament he pogut. La una de les dites dues galees es appellada la galea de sta. Maria e es grossa fusta en la qual puja l'altre papa e l'altre es petita. Aci faç mon poder que una galea sie armada e pens me que y haura prou que fer. Jo tramis al almirall que vengues per dar recapte a les galees e muntar a aquelles e ell ha'm respost que, parlant tota hora amb reverencia de la vra. senyoria, no y podia montar cor tenia la mare malalta e havia altres fahenes necessaries, mas que segons que per vos ere acordat si les galees fossen deu que ell hi vendrie volentes e us servirie, per la qual raho jo he trames a mossen Gilabert de Cruilles e es aci per donar recapte a les galees e fa sa punya nit e dia continuament en allo e es prest de anar ab les dites galees e fer vre. servey. Senyor, en Bng. Simon m'a dit que lo tendal que fou fet per al altre papa, quant vench de Roma, liura de vre. manament a'n Gil de Sada o als de la vra. cambra. Perque, senyor, si vostra merce es, trametets lo aci de continent car, si a fer se havia ara, massa costaria e no seria fet axi tost, e lo dit tendal diu lo dit Bng. Simon que es fort bell. Escrita en Barcelona a vii. dies d'agost l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

51

L'infant Joan als ambaixadors d'Avinyó. Que ha sentit dir que el Sant Pare ha d'anar a Lió, el dia 13, per veure's amb l'emperador i el rei de França, qui tem que si així fos vindria l'hivern i no es faria l'anada del Sant Pare a Roma. Que el certifiquin bé d'això.

Reg. 1743 f. 96

Barcelona, agost 9

Lo primogenit.

Segons que havem entes lo sant pare deu anar a Leo sobre'l Rose per veure's ab l'emperador e lo rey de França e lo duch d'Anjou e deu hi esser al xiiii. jorns d'aquest mes e, si aço es ver, debades irien les galees que nos iuarçosament fem armar per anar al dit sant pare qui proposava anar en Italia. E parria versemblant que si lo dit pare sant va a les dites vistes que haura a remanir qualche temps lla, e despuis l'ivern se metra e no sera temps de navegar e les nres. grans despeses que haurem fetes per lo dit armament de les galees serien fetes vanes e tornaria al senyor rey e a nos en fort gran dampnatge, com ja en lo viatge que lo dit pare sant devie fer a viiii. de juny prop passat, perque lo senyor rey e nos lavors fem armar e apparellar les galees reebem molt gran dan e ara afegiriam al perdut e no se'n segui ni se'n seguiria servey alcu del dit sant pare. Per ço us pregam e volem que de les damunt dites coses nos cuytadament e iverçosa per correus cuytats nit e dia nos certifiquets, car en aço molt hi hage a dany o profit del dit senyor rey e nre. E nos certifiquets aximeteix de tots e qual-sevol altres novells e ardots que saber puxats de totes parts car gran plaer nos en farets. Dada en Barcelona... a ix. d'agost l'any m.ccc.lxxvi.

Fuit directa ambassiatoribus dni. regis in curia Romana.

52

a) *El rei a P. de Relat. Que ha rebut la seva lletra comunicant-li les dificultats per armar més de sis galeres i trobar la xurma necessària, però com que els ambaixadors d'Avinyó li escriuen que hi arribarà el duc d'Anjou, per no donar a dir al papa, ha deliberat que se n'armin tantes com puguin, si pot ésser deu, puix "considerats los afers que lla tenim que son de gran pes, volem que el papa sia content".*

Reg. 1258 f. 107

Montçó, agost 9

b) *Segueix altra carta a l'infant comunicant-li el mateix.*

c) *El rei diu al vice-almirall de València, Pere de Tous, que, segons desitjava, no nomenarà altre capità per menar les galeres de València pel papa, exceptuat el capità qui les menarà totes. Id. fol. 106, 10 agost.*

53

a) *El rei als seus ambaixadors d'Avinyó, que ha rebut la lletra en què li deien que, d'acord amb el Cardenal d'Aragó, havien decidit quedar-se, la qual cosa no aprova; que li aconsellaren que en tot cas enviés les galeres al papa, no obstant les raons donades pel rei. Que això ho farà, si bé les raons eren bones per qui volgués entendre-les.*

Reg. 1258 f. 110

Montçó, agost 12

b) *Al mateix dia escriu el rei a R. de Alemany i G. de Guimerà, els quals eren a Avinyó, que ha entès el seu consell que de totes passades enviés les galeres i que no estaria bé que ara demanés les dècimes al Sant Pare; que ell no ho creu així, puix ells no esperaran pas per resoldre els seus afers particulars a què marxi el Sant Pare, sinó que ho faran abans, fol. 111.*

c) *Altra lletra sobre el mateix tema al Cardenal d'Aragó qui per altra lletra li havia dit a més que no tingués recel per l'afet del duc d'Anjou. Mateixa data, fol. 111 v.*

54

a) *L'infant Joan diu al seu pare que per gent del Rosselló té ardits que el duc d'Anjou prepara gent d'armes a la frontera. Que proveeixi.*

Reg. 1743 f. 101 v

Barcelona, agost 17

b) *L'endemà l'infant Joan ja diu "que lo de gent d'armes par no sia res", fol. 104. També Pere III té ardits d'Avinyó que gent d'armes volen entrar al seu regne per la frontera de França.*

Reg. 1094 f. 95

Montçó, agost 22

55

a) *El rei a l'infant Joan, dient-li que ha revocat el manament fet per ell al governador i batlle de València de què prenguessin dues galeres dels jurats d'aquella ciutat (Cfr. n. 49), puix no podia trencar un capítol ordenat en les Corts.*

Reg. 1258 f. 108

Montçó, agost 9

Lo Rey.

Molt car primogènit: entes havem que per vra. letra havets manats als visalmirall e batlle general del regne de València que prenguen a mans lurs dues galees, una grossa e altra sotil d'aquelles que son propies de la ciutat de València per obs de la armada que fem fer per trametre al pare sant. On com per espres capítol, contengut en les condicions de la proferta a nos feta per lo braç de ciutats e viles reyal, ... sia provehit e per nos atorgat de no pendre alcunes de les dites galees contra voluntat de la dita ciutat e dels jurats d'aquella, e que per aquesta raho nos per altra letra hajam manats als dits visalmirall e batlle que, observan[t] lo dit capítol de cort, no prenguen les dites galees... mas que se'n avinguen ab ells a calament rahonable segons que mils poran... Per tal vos certificam de les dites coses a fi que sapiats la rao que'ns ha mogut a fer lo dit manament e que no'n fessets altre contrari... Dada en Muntso... a ix. dies d'agost... m.ccc.lxxvi. Rex.

b) *El rei al vice-almirall i batlle de València que no prenguin les galeres dels jurats com els havia ordenat l'infant Joan, sinó que s'avinguin amb ells a calament raonable.*

Reg. 1258 f. 108 v

Barcelona, agost 9

c) *L'infant Joan als jurats i prohoms de València responent a una lletra en la qual es queixaven de què els trenqués els furs en manar els prenguessin les galeres.*

Reg. 1743 f. 105 v-106 v

Barcelona, agost 21

Lo primogènit.

Prohomens: vra. letra responsiva a una letra que l'altre dia vos trametem sobre les dues galees que aqui s'armen de present havem reebuda a la qual e a cascun capítol en aquella contengut responem:

E primerament, a ço que fets saber que us marvellats con axí sens justa causa e contra vres. furs e privilegis les dites galees vos manam levar, que nos, e no sens raho, no[s] marvellam mes de vosaltres que sobre aço nos escrits que us trencam vres. furs e privilegis, dients ho per aquelles paraules indiscretas que us volets. Cor lo senyor rey ne nos solem trencar a vosaltres furs ni privilegis. E si nos per vra. letra vos haviem escrit... que les dites dues galees liurassets al visalmirall... e que en aquelles no metessets contrast, aço no pot esser dit trencament... car be sabets que l'altre dia vres. sindichs en la cort general... graciosament atorgaren a

prestar al senyor rey tres galees e de pagar ço qui'ls vengues en l'armament de les dites x. galees... lo qual armament lo dit senyor rey feu sobresseer e en apres ha ordenat que de les dites x. galees ne sien trameses al papa solament vi...

Quan aço que fets saber que si les dues galees sens volentat vra. eren trameses al papa no seria als sino que com nos volguessem sens causa alcuna precedent nos prenguessem los bens de cascun singular de Valencia e de tots en general, nos responem que lo senyor Rey ne nos ne nres. predecessors havem acostumat de pendre res vre. ni de negu, sino per justicia. Mas be havem acostumat per dret de regalia de pendre'ns galees e altres vexells de nres. solsmeses e d'estrangers que sien dins senyoria del senyor rey e nostra per affers seu e nres., pagant los lo calament o nolit segons que's acostumat; perque... nos... per aytals affers com son aquests... en servey de la santa Esgleya e del papa e per honor sua e nra. poriem licitament pendre les dites dues galees, pagant vos degut calament per aquelles. E perço nos a major cautela... escrivim als damunt dits visalmirall... que lo dit calament pagassen a vosaltres... e resnomenys vos assegurassen obligant hi los bens del senyor rey... Perque us dehim e manam e us pregam que en les dites dues galees als damunt dits contrast no metats, si la honor del senyor rey e nra. cobeejats. Significants vos que lo pare sant ha, de present, escrit al senyor rey e a nos per ses bolles pregant nos que les dites sis galees li haïam a Marsella lo primer dia de setembre... E seria gran vergonya... si les dites galees aquell dia no y eren... Dada a Barcelona... a xxi. dia d'agost l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

Fuit directa juratis et probis hominibus civitatis Valencie.

d) *L'infant Joan al seu pare, queixant-se revoqués directament l'ordre donada per ell de què els jurats de València entreguessin les dues galeres.*

Reg. 1743 f. III v-II3

Barcelona, agost 22

Molt excellent etc.: una letra he reebuda de la excellencia vra. ab la qual me certificats que per espres capitol contengut en les condicions de la proferta a vos, senyor, feta per lo braç de les ciutats e viles reyalis del regne de Valencia en les cortis que de present celebrats es estat provehit e per vos, senyor, atorgat de no pendre algunes de les galees que son propries de la ciutat de Valencia contra volentat de la dita ciutat o dels jurats de aquella. E que per aquesta raho havets manat al visalmirall e batlle general del regne de Valencia als quals jo per ma letra havia escrit que's prenessen dues galees... per obs de l'armada... per trametre al sant pare, que, observants lo dit capitol de cort, no prenguen aquelles... la qual entesa, senyor, respon... que los sindichs de la dita ciutat... (com en la letra anterior) los quals jurats, segons relacio feta a mi per alguns... contrastaren al lliurament de les dites dues galees, no curants lavors de respondre a la dita letra que'ls havia sobre aço tramesa, mas recorregueren a vos, senyor, qui'ls havets feta la provisio damunt dita. Ara, senyor, los dits jurats han respost per lur letra, continent diverses incongruitats e paraules fort fades e qui no's pertanyen de dir a senyor per vassalls, cor dien, senyor, que son estats marvellats... a la qual letra jo'ls he respost... Perço, se-

nyor, significant a la vra. magnificencia totes les dites coses li supplich homilment e ab aquella reverencia que's cove que per avant d'aytals fets o d'altres que yo, senyor, faça fer, no vullats dar minva, revocant aquelles o en altra manera, cor be sab la magnificencia vra., senyor, que con s'esdeve cas que per algun fet que jo faça es haut recors a vos, senyor, vos acostumats d'escriure a mi vra. intencio sus aquell, e lavors jo, axi com a obedient primogenit vre., faç en aquell fet ço que a vos, senyor, plau e val aytant com si vos ho fahiets... Escrita a Barcelona a xxii. dies d'agost l'any m.ccc.lxxvi. E be, senyor, que no fos regalia vra. de pendre us les dites galees o naus de someses o d'estrangers, axi com desus se conte, e es cert que la havets, seria gran maravella, senyor, que, vos no usant del do que us es fet per los de Valencia per esguart del qual vos, senyor, los atorgas de no tocar lurs galees, ells usasen ne degen usar d'aytal atorgament. Escrita ut supra. Primogenitus.

e) *L'infant Joan als jurats i prohoms de València que es complau que a la fi hagin cedit les galeres seguint el consell de P. d'Artés.*

Reg. 1743 f. 113 v

Barcelona, agost 28

Lo primogenit.

Prohomens: vra. letra havem reebuda e entesa aquella vos responem que de tota injuria e força que a vosaltres fos feta per oficials del senyor rey o nres. vos fariem nos fer esmena tostemps que fossem certificats de aquella e be que hajats puntejat per l'atorgament que'l dit senyor vos havie de les vres. galees fet, ha molt plagut a nos com havets passat del fet de les dites galees a la manera que'l amat conseller e uxer nre. d'armes mossen P. d'Artes (ha) ha ab vosaltres presa, e us ho grahim molt, axi com devem. E siats certs que per la valor de totes les galees que son en la senyoria del senyor rey no seria mester al dit senyor ne a nos ne encara a vosaltres que torb o alargament de vuyt jorns fos entretengut en l'espeegament de les galees dessus dites. Dada en Barcelona... a xxviii. dies d'agost de l'any m.ccc.lxxvi. Primogenitus.

Fuit directa juratis et probis hominibus civitatis Valencie.

56

a) *El rei Pere al papa Gregori que ha informat els seus ambaixadors perquè contestin als tres punts de la butlla que li havia enviat.*

Reg. 1258 f. 116 v

Montçó, agost 20

Sanctissime pater: duas bullas S. V. recepimus, alteram rogatoriam quod super facto galearum S. V. per nos mittendarum in portu Massilie, cessante defectu quolibet, habeatis, alteramque ut racione tractatus pacis super negocio regni Majorice apud partes Perpiniani incunctanter accedamus et ulterius processus per S. V. contra florentinos factos faciamus in omnibus terris nris. executioni debite facere demandari. Quibus omnibus

S. V. respondemus quod nos ambaxiatores quos in romana habemus curia de intencione nra. super predictis... duximus... informandos...

b) *Segueix la carta als ambaixadors recomanant la resposta als tres punts següents: 1. Que fa armar les galeres, però no serà possible tenir-les totes pel temps demanat. 2. Que ara, finides les Corts, se'n va a Barcelona i que entretant li diguin ells el que pensa el papa sobre els tractes amb el d'Anjou, i així veurà si deu anar o no a Perpinyà. 3. Que sobre els processos contra els florentins escriu una altra carta.*

Reg. 1258 f. 117

Montçó, agost 20

57

a) *El rei a Mossèn Gilabert donant-li instruccions sobre el viatge amb les galeres per acompanyar al papa.*

Reg. 1258 f. 120 v-121

Montçó, agost 22

Mossen Gelabert: vra. letra havem reebuda continent diverses coses. E responem vos a cascuna segons que's segueix per orde. Primerament, a aço que demanats, ço es, que cirets al sant pare de part nra., nos de tots los affers que havets a fer ab ell fem fer capitols los quals vos trametrem segellats e signats... De la via que demanats apres que haiats posat lo papa lla on volra anar, entenem e volem que sia en Cerdenya e que lla façats la guerra on pus forts porets e d'alli no partiscats tro que'n haiats manament nre. D'aço que dehits si us aturariets ab lo papa a son sou, nos entenem que si el papa ans que partescat ha lexat nre. fet en tal estament que haiam pau ab lo duch d'Enjou, que en aquell cas, si us ha mester, vos aturets ab ell a son sou i. mes o ii. E si no havem pau mas solament sobresehiment de guerra, entenem que no y deiats aturar i. dia ne i. hora, mas que us en vengats encontinent com lo haiats posat lla on volra. E si res d'aço no haura fet per nos ans romangam en guerra ab lo duch d'Enjou, si'n sots certs com siats en Avinyo entenem que no deiats anar sens consultacio nra. E en cascun dels çits cases en lo qual deiats anar es necessari que us confederets e liguets ab les galeas de Napolis a fi que per la ribera de Genova ne en altra part del viatge no puscats per enamichs pendre dan. A aço que fets saber si obehirets al Castella lo qual se diu que'l papa ha fet almirall d'aquesta armada, no volem que obehiscats sino al papa. Quant es al fet de la paga de les galeas de Cerdenya nra: entencio es que haien oytanta paga com aqueixes, abatut ço que hauran a servir de que ja son pagats. A aço que dehits que sia trames bescuyt a Marsella a ops de les galeas que son en Cerdenya e aximateix que sia provehit a les vres. que per freytura de pa no us ne haiats a tornar, segons letres que havem haudes de'n Bng. de Relat es ja provehit e si provehira mes avant. Quant es d'aço que fets saber si lo papa no muntava en la galea que nos hi trametem per ell si y lexarets muntar Cardenal, volem que façats vre. poder que'l papa hi munt e si ell no y munta que y lexets muntar aquell Cardenal que ell volra car aço deu esser lexat a disposicio sua, pero en cas que cardenal hi

munt plaurie'ns mes que y muntas lo d'Arago que altre, e en aço fets com que puscats bonament. Del tendal e estendart que demanats nos escrivim an Bng. de Relat e an Bn. dez Coll qui'ls te que'ls vos liuren. Item nos havem deliberat e volem de tot en tot que les galeas sien viii. E ultra les vi. que ja havets poran se'n armar i. en Valencia e altre Mallorques perque fets hi ab sobirana diligencia vre. poder e ultra poder car axi es expedient e necessari per algunes rahons que no'ns cal explicar. Dada en Muntço... a xxii. dies d'agost del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur Gilaberto de Crudiliis.

b) *El rei mana a B. de Relat i B. dez Coll que entreguin a G. de Cruilles un tendal i un estendard d'or batut.*

Reg. 1258 f. 121 v

Barcelona, agost 22

Lo Rey.

Nos havem acordat e volem que mossen Gelabert se'n port ab les galeas lo tendal que faem fer quan papa Urba ana en Roma e l'estendart d'aur batut. E axi manam vos que'ls hi liurets encontinent. Dada en Montso... a xxii. d'agost del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur Bngº. de Relato et Bnº dez Coll.

58

a) *El rei diu al primogènit que convé molt armar altres quatre galeres pel papa, que les sis armades surtin sense esperar aquestes.*

Reg. 1258 f. 121 v

Montçó, agost 24

Lo Rey.

Molt car primogènit. Nos havem rebuda vuy una bolla del sant pare que'ns ha portada Ramiro, porter seu, en que'ns prega que per res no li defallgam que no li haiam complidament totes les x. galeas que li havem promeses. E nos, car fill, veen[t] que'l fet nre. e del duch d'Enjou es are en ma del papa, qui segons que'ls nres. missatgers nos han fet saber ha dit de cert que ans que partesca dara fi al dit fet a profit e honor nra., havem axi acordat qu'encontinent se aparellen a Valencia ii. galeas e's armen com pus prestament fer se puxa e si per cosa del mon podien esser iii. o a Valencia o en altre part, seria cosa de que hauriem sobiran plaer. E jatsia que veiam impossible que aquestes galeas puxen esser armades tan prestament que ab les altres ensemps puguen esser a Marsella al primer dia de setembre, empero fem compte que no poran esser armades debades ans ne farem nra. honor e'n retrem nre. deute al papa. Car mossen Gelabert de Craylles, no esperades aquestes galeas que are manam armar, pora partir ab les iii. galeas ja armades per manera que ab les iii. de Cerdenya ensemps sia a Marsella al dit dia. E si per ventura hi ha aturar alguns dies, axi com tot die s'esdeve que les coses se allarguen, pora esser si s'i dona la diligencia que's cove que les ii. o iii. que are manam armar hi serien ateses, la qual

cosa entenem que'ns seria gran honor e gran profit. E com fos que'l papa fos ja partit no's serien armades debades car en Cerdenya, on no'n roman neguna, nos porien prou servey fer. Per que, car fill, vos pregam tan afectuosament com podem e us manam que façats en totes maneres que les dites ii. galeas sien armades com pus cuytadament e pus presta fer se puxa. E les altres ii. a compliment de x. o a Valencia o la on entenats que pus prestament fer se puxa. E sobre aço fets totes aquelles provisions que sien necessaries e poder e mes de poder, car de res a present no'ns podets tant complaure. Dada en Muntço a xxiiii. dies d'agost del any m.ccc.lxxvi. Rex.

b) *Segueix altra carta, al fol. 122, recomanant el mateix a Berenguer de Relat. Mateixa data.*

c) *Altra carta a Gilabert de Cruilles recomanant s'armin 4 galeres més, però que ell surti tan prompte estiguin llestes les 2 de València i la de Barcelona. Les altres ja podran aconseguir-lo. Que creu que les 3 de Sardenya ja les trobarà a Marsella, però per a més seguretat envià allà un laut o barca per a que hi sien. Acaba dient: Lo papa nos ha trames Remirot d'Ayerbe, uxer seu, per sollicitar-nos sobre el fet de les dites galeas e que se'n torn al papa a'h aquelles, per que volem e us manam que'l reebats en les dites galeas e li façats tota cortesia e bon aculliment''.*

Reg. 1258 f. 125 v.

Montçó, agost 25

59

a) *El rei al papa que ha rebut la seva builla que li ha portat Remirot, que fa tot el que pot per tenir-li totes les 10 galeres promeses.*

Reg. 1258 f. 122 v.

Montçó, agost 25

b) *Altra carta al cardenal d'Aragó dient el mateix. Que sis galeres ja estan a punt i que les altres quatre espera les atrapin almenys a mig viatge.*

Reg. 1258 f. 123

Montçó, agost 25

c) *L'infant Joan al papa dient quasi el mateix.*

Reg. 1743 f. 116 v.-117

Barcelona, setembre 2

Beatissime pater et dne.: pridem ex parte s. v. venit ad nos Remirus d'Ayerbe ostiarius vr. cum quadam bulla s. eiusdem qua nos rogabatis ut faceremus instantiam apud dnm. regem genitorem nrm. quod decem galeas per ipsum vobis oblate infallibiter essent in portu Marsilie in k's. mensis presentis. Et vere, clementissime pater, nos de et pro hiis institimus toto posse apud dnm. genitorem nrm. jamdictum, sed credens idem dns. atque nos a tempore citra quo accessus vester ad partes Italie dilacionem suscepit quod dilataretis vel mutaretis vrm. recessum, in tam arcto tempore non potuimus nisi sex galeas facere preparari, quarum tres erunt in dicto portu sine dubio hinc ad octavam diem mensis predicti et residue pari modo. Quia vero, piis-

sime pater, bulla continebat pertacta quod galee v. s. mittende omnimode essent decem, s. eidem huius serie intimamus quod dominus rex genitor nr. qui supra tam instinctu vestrorum rogaminum quam nostrorum de novo providit quod quatuor galee ultra dictas sex pro servicio vro. festine armentur. ad quod, ut fiat juxta mandatum paternum, nos facimus dari operam ob dicte v. s. reverentiam cum effectu. Qui cuncta disponit.. Dat. Barchinone... secunda dia septembris... m.ccc.lxxv sexto. Primogenitus.

d) *Segueix altra lletra molt semblant i de la mateixa data.*

60

a) *Pere III a mossèn Gilabert de Cruilles, li precisa un capítol de les instruccions que li havia donat pel viatge amb les galeres pel papa. Que ha d'acompanyar al papa fins allà on aquest vulla, però no posar-se després al seu servei a sou per fer guerra. Segueixen uns capítols de ço que Gilabert ha de demanar al papa.*

Reg. 1258 f. 130-131

Monçó, setembre 3

Lo Rey.

Mossen Gelabert. Reebudes havem vres. letres en les quals nos havets consultat sobre i. capítol que us havem trames per altres nres. letres sobre la vra. anada e aturada ab lo sant pare. E havem axi acordat e axi volem que ho seguiscats: que vos en tot cas com se vulla vaien (vaien) nres. afers, car be'ns tenim per dit que iran be o lo papa hi fara son poder, seguiscats lo papa tro la on vulla anar. E si per ventura lo haurets posat en Nàpols o en altre loch notable on parega que ell vulla aturar, prenets son comiat e ab sa licencia partits vos en; pero si era sa intencio de aturar en aquell loch on lo hauricts posat, ans apres poch dies se entenia a partir per mudar se en altre loch, plau nos e volem que'l esperets e'l accompanyets tro la on vulla aturar. Empero si mes avant demanava que romasessets en son servey fahent guerra a sos enemichs o rebelles o per altres afers seus, pus que ell fos la on era sa intencio de aturar, no hi romangats pus avant, encare que us donas sou e podets respondre jatsia no us calla dir que haiats de nos que no havets manament nre. sino d'acompanyar la sua persona e per allo vos havem trames e que jatsia que nos tingam lo regne de Cerdenya a gran perill, lo qual perill se podia esquivar e reparar per la aturada en aquell regne de les dites galees, tot aço havem nos volgut arriscar per esguart de la persona del sant pare, qui'ns es pus cara que regne ne res que haiam; mas pus es la on volia anar, que havets a tornar en Cerdenya per dar hi aquell esforç e secors que puxats e ab aytant partits vos d'ell com mils puxats ab sa gracia. E aquesta es nra. vera e ferma entencio e axi volem que la seguiscats. Dada en Munço... a iiii. dies de setembre del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Fuit missa Gilaberto de Crudiliis.

Aquestes son les coses les quals mossen Gilabert de Cruilles demanara al sant pare com deura pendre son comiat e con li sia vigares que afer faça.

Primerament li demanava que placia a la sua santedat atorgar al senyor rey les decimes a vi. anys, comptadors apres lo dia que finaran aquelles que ja li ha atorgades lo qual finament sera dins i. any...

Item li demanara que placia a la sua santedat fer remissio al senyor rey de tot ço qui es degut de temps passat per lo trahut de Cerdenya...

E si per ventura aço obtenir no podia... que faça sobreseiment a x. anys primer vinents del dit trahut...

Item supplicara al sant pare que vulla desfer los quatre greuges que ha fets al senyor rey contra ls processas de sometent e de pau e de treva qui's fan en Catalunya e contra les ocupacions de temporalitat de les persones ecclesiastiques...

b) *Segueixen cartes de creença a favor de mossèn Gilabert, capità de les galeres, adreçades al papa, als cardenals d'Aragó, de Teroana, de Vergne (Dalvernio) i a altres.*

61

L'infant Joan al seu pare comunicant-li que el dia anterior havia sortit mossèn Gilabert amb tres galeres i que per un "leny" ha sabut que les tres de Sardenya estaven de camí cap a Marsella on ja deuen haver arribat.

Reg. 1743 f. 117 v

Barcelona, setembre 5

Molt excellent etc.: una letra he lo dia present reebuda la qual tramet a la vra. excellencia dins la present interclusa. Certificant, senyor, la excellencia dessusdita qui ir que fou dijous quart dia d'aquest mes a la vesprada mossen Gelabert de Cruilles sich parti, senyor, ab tres galees, dues de Valencia e una d'aci notablement armades, faent sa via devers Marsella. E per relacio, senyor, de les gents de i. leny, que venia de les parts de Genova a aquestes, he entes que les tres galees que eren en Cerdenya, faen[t] lur travessa devers Marsella, s'encontraren quaix a mijà via ab lo dit leny. Axi, senyor, que tot hom presumeix que foren ja ir a despus ir a Marsella. En l'espeegament de les dues galees, senyor, que de present manats armar faç jo fer tot quant es possible e sens dupte, senyor, dins breus dies ab deguda provisio de moneda hauran bon compliment. Nre. Senyor Deus, etc. Escrita en Barcelona divenres a v. de setembre l'any mil ccc.lxxvi. Primogenitus.

62

a) *Pere III al seu primogènit. Que sap que a Mallorca "per dupte de moros" s'armen dues galeres i que les voldria haver per a completar les deu del papa, en la qual cosa hi va molt el seu honor. Que procuri per les millors maneres de conseguir-les.*

Reg. 1258 f. 135

Montçó, setembre 7

b) *Altra letra similis in effectu fou enviada a Berenguer de Relat.*

c) *Altra de semblant del dia 6 al governador de Mallorca.*

d) *L'infant Joan contesta al seu pare que per moltes raons l'excusi de no pendre les dues galeres de Mallorca que han armades per a dar caça a galeres de moros.*

Reg. 1743 f. 121

Barcelona, setembre 12

63

L'infant Joan diu als ambaixadors del rei en la Curia Romana que ja han partit les tres galeres de Barcelona i les tres de Sardenya ja són a Marsella des del dia 3 de setembre, segons sap per lletres rebudes el dia abans d'En Francesc d'Averçó. Que es treballa per les altres galeres fins a deu.

Reg. 1743 f. 120

Barcelona, setembre 10

Lo primogenit d'Arago.

Per altra letra nra. vos havem notificat que mossen Gilabert de Cruilles parti d'aci dijous prop passat a la vesprada ab tres galees armades notablement. E la nuyt prop passada haguem letra de'n Francesc Averso que lo tercer jorn d'aquest mes fou junt ab les tres galees que mena al port de Marsella, de que havem (havem) haut gran plaer. Certificant vos que en l'armament de les galees que'l senyor rey ha novament manades armar a compliment de les x. que'l sant Pare ha demanades se fa tot quant pot. Dada a Barcelona... a x. de setembre l'any m.cclxxvi. Primogenitus.

Fuit directa ambassiatoribus dni. regis in curia Romana.

64

El rei Pere al batlle general de València que ja no armi les altres galeres segons havia manat.

Reg. 1093 f. 98 v

Barcelona, setembre 25

Lo Rey.

Jassia nos haguessem manat que armassats aqui certes galees ultra aquelles que'l noble e amat nre. conseller nre. mossen Gelabert de Cruilles se'n ha menades. Empero per certes rahons volem e vos deim e manam que les dites galees no armets. Dada en Barchn. a xxv. dies de setembre del any m.ccc.lxxvi. Rex.

Dirigitur Francisco Marrades bajulo regni Valencie generali.

65

a) *El rei Pere diu al capità de les galeres, Mossèn Gilabert, que en posi una d'elles a disposició dels ambaixadors, dient abans al Sant Pare les paraules que li dicta.*

Reg. 1093 f. 99 v

Barcelona, setembre 27

Lo Rey.

Mossen Gelabert: nos vos tra[me]tem una letra de creença la qual s'en-dreça al pare sant perque volem e us manam que encontinent vista la present la li presentets e per vigor d'aquella deys li les paraules següents: "pare sant, lo senyor rey ha sabut que los afers seus e del duc d'Anjou no han algun cap de be e perque lo dit senyor rey vol cobrar sos missatgers e per tal car sens perill de lurs persones los dits missatgers no se'n porient tornar per terra ne per mar ab son vexell, lo dit senyor rey ha ordenat que se'n vagen ab una de les galees sues que son aci car lo dit senyor rey se tendria a gran minva e desonor si als dits missatgers... fet algun greuge e axi vol los ne guardar perque, pare sant, haiats per escusats lo senyor rey e mi, pero, pare sant, yo me'n ire ab les altres v. galees." E dites aquestes paraules al pare sant, notificats les als dits missatgers e tenits los aparelhada una de les dites galees e la los liurats aquell jorn que's volran recullir per venir aci. E aço no mudets. Dada en Barcelona... a xxvii. dies de setembre del any m.ccc.lxxvi.

Volem empero que fet lo viatge e posat lo pare sant en aquell loch on ell volra aturar, tantost fets la via de Sardenya per fer nre. servey, no contrastant qualsevol manament fet en contrari. Dat. ut supra.

b) *El mateix dia el rei Pere adreçava al papa aquesta lletra de creença.*

Reg. 1093 f. 100

Barcelona, setembre 27

Beatissime pater: nos super quibusdam secretum adventum nunciorum nostrorum in Curia Romana existencium tangentibus nobilem et dilectum consiliarium nrum. Guilbertum de Crudiliis, militem et maris nostri domini capitaneum generalem duximus litteratorie informandum; sanctitati vre. humiliter supplicantes quatenus hiis que dictus nobilis nri. parte beatitudini eidem oretenus explicaverit digneur fidem indubiam adhibere. Almam personam vram. conservare digneur Altissimus...

c) *El rei Pere diu als seus missatgers que es recullin en la galera que els darà Gilabert de Cruilles. Mateixa data i foli.*

Lo Rey.

Nos escrivim al noble e amat conseller nre. mossen Gilabert de Cruilles per una letra de la qual vos trametem translat dins la present, perque us manam que al pus breu que porets vos recullats en la galea que ell vos dara e us vingats a nos. Dada...

d) *Segueix una carta a l'arquebisbe de Saragossa dient-li que els ambaixadors d'Avinyó no han tractat res amb el Sant Pare sobre el fet del duc d'Anjou i que es tem que hi haurà guerra. Que hi vagi per tractar d'això. 28 setembre.*

e) *Altres lletres iguals foren enviades a Blasco d'Alagon, Lupo de Gurrea, Jordan d'Urries, al lloctinent del Castellà d'Amposta i a altres personatges. Del 28 setembre.*

f) *L'endemà tornava a escriure a l'arquebisbe de Saragossa dient-li que el papa, per arranjar el fet del duc d'Anjou, havia acordat enviar-li el cardenal de Teroana.*

Reg. 1093 f. 101

Barcelona, setembre 29

Reverent padre en Christo .Sabet que hemos nuevament haudes letras de nros. embaxadores qui son en cort de Roma por los quales nos han feyto saber como el Padre Santo ha deliberado de embiar a nos mossen de Toroana por acordar el feyto nro. e del duch d'Anjou e por esta razon el dco. duch deve ser en las partes de Narbona... Vos rogamus... luego partades e vingades a nos.

g) *Segueix carta semblant al Mestre de Muntesia, afegint que tem haver guerra.*

h) *Sobre la vinguda del cardenal són nombroses les cartes que es troben en aquest registre. Podriem amb elles afegir detalls interessants al capítol de Lecoy sobre aquest punt.*

66

El rei Pere al Castellà d'Amposta, Joan Fernández de Heredia, que sabia pels missatgers tornats que li seria profitós de remetre a Roma un altre ambaxador per diversos afers. Que confia en ell. Que demani amb bones maneres les dècimes al papa tenint en compte les missions fetes en les galeres que de fet eren deu.

Reg. 1093 f. 128

Barcelona, novembre 10

Lo Rey.

Castella: sabut havem per relacio a nos feta per los missatgers nres. que per lo fet del duch d'Anjou havem tramesos al sant pare quan era a Avinyó e specialment per relacio de mossen Ramon Alemany de Cervello, camarlench nre., e de fra Guillem de Guimera que darrers partiren del sant pare e de vos, que a nos era profitos e necessari de trametra i. missatger al sant pare... per les coses següents... ço es per los affers de les terres de Calatrava e de Santiago... preguem affectuosament que los dits afers finets amb lo sant pare...

Item vos pregam que façats... que li placia que'ns culla atorgar les decimes de nres. regnes... per lo fet de Sardenya... E vos, Castella, ab vres. bones maneres induits en aço lo papa e los cardenals. E entre altres coses podets los dir les grans messions que nos havem fetes en les galees les quals havem prestades, les quals, segons veritat, eren x., jasia que les iiiii. sien haudes a romandre per galeas de moros que havia en nres. mars. E solament per aço hi trametem aquest escriba de nra. tresoreria. E no y havem volgut trametre persona de gran estament, confiant nos que vos hi darets endressament mils que no fera nengun altre... axi com aquell que cobeege nre. profit, nre, honor e nre. servey... E certificam vos que aquests

afers e altres afers que haiam a fer en cort de Roma rematrem tots a vos... Dada en Barchn. a x. novembre m.ccc.lxxvi.

67

El rei a Gilabert de Cruilles. Que de les sis galeres que acompanyaven el Sant Pare, quan sien de retorn a Sardenya, sols dues quedin aci, per a les quals tramet mil florins. Que ell torni amb les altres quatre, puix, venint l'hivern, no hi farien res allí. El mateix diu al lloctinent de l'administrador de Caller.

Reg. 1093 f. 136

Barcelona, 17 novembre 1376